

ספר

מדרשי הזהר

לקט שמואל

פירושי הזהר

מהתנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי זי"ע

שנאמרו בדרך הפשט על תורה נביאים
כתובים המפוזרים בספרי הזהר, תקוני
זהר, ובזהר חדש

ספר דברים

מסודר על סדר הפרשיות

עם מראה מקומות, ביאור, ותורה אור

נסדרו בעזהש"י החונן לאדם דעת על ידי
שמואל באאמו"ר הרה"צ הרב ר' יהושע פאלק זצ"ל קיפניס

ברוקלין ניו יארק ה' תשנ"ח לפ"ק

הספר נדפס לזכות את הרבים ונחלק בחינם לכל דורש ומבקש

דלא לאבאשא למואב אבל לאחרא לא. לדוד לא פקיד דא וכו' ואי תימא ליהושע ולאִינון זקנים דהוו דאריכו יומין בתריה שרי, לאו הכי בגין דכלהו מבי דינא דמשה הוו ומה דאתסר למשה אתסר להו ג.

פרשת ואתחנן

ד. ו רַק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה : א) ואי תימא הא כתיב א כי אתם המעט מכל העמים אלא מכל העמים ודאי אתם המעט אבל מעמא חד יתיר סגיאינן אינון דהא לית עמא בכל עלמא רב וסגי כישראל, ואי תימא הא בני ישמעאל והא בני אדום הא כמה אינון, ודאי הכי סגיאינן אינון אבל כל שאר עמין כלהו מתערבין אלין באלין וכו' ובגין כך לית עמא בכל עלמא רב סגי כישראל עמא ישראל עמא ברירא ויחידאה אלין באלין בלא ערבוביא אחרא כלל דכתיב ב כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ג.

ד. יא וזההר בוער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל : ב) א"ר יצחק אמאי אתיהיבת אורייתא באשא וחשוכא וכו' דכל מאן דישתדל באורייתא אשתויב מאשא אחרא דגיהנם ומחשוכא דמחשכין כל שאר עמין לישראל ד.

מראה מקומות

ג ד' בלק קצ, ע"א.

א דברים ז, ז. ב שם ז, ו. ג ז' תרומה קסד, ע"א. ד ז' יתרו פג, ע"ב.

ביאור

למואב, אל תצר את מואב, אבל לאתרים לא צוה זאת, היינו לדוד המלך לא צוה זאת, שלדוד הותר לעשות מלחמה עם מואב, ואי תימא ואם תאמר שליהושע ולזקנים, שהאריכו ימים אחרי יהושע, הותר ללחום עם מואב, אינו כן, בגין משום שכולם היו מבית דינו של משה ומה שנאסר למשה נאסר גם להם, אבל לדוד הותר ללחום עם מואב.

א) ואי תימא ואם תשאל למה כתוב כאן הגוי הגדול הזה, והלא כתוב בפסוק אחר כי אתם המעט מכל העמים, אלא, נכון הדבר שמכל העמים ישראל הם כנגדם המעט, אבל מעם אחד הם יותר מרובים דהא לית עמא שאין עם בכל העולם שהוא גדול כישראל, ואי תימא

ואם תאמר, הלא בני ישמעאל ובני אדום, הלא הם עמים יותר גדולים ומרובים, האמת היא, שהם יותר מרובים מישראל אבל כל העמים הם מתערבבים אלו באלו, שהם מתחננים אחד עם השני, על כן, בכל עם מהעמים יש תערובות מהרבה עמים ובגין כך ומשום זה אין עם בכל העולם רב וגדול כישראל, שהם ברורים בלא שום תערובות מעמים אחרים.

ב) א"ר יצחק אמאי אתיהיבת למה ניתנה התורה באש ובחושך וענן וערפל, מפני שכל מי שעוסק בתורה אשתויב ניצל מאש של גיהנום ומחושך שמתשיכים עמם העולם לישראל.

ד. לה אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים וגו' : ג) האי קרא אית לאסתכלא ביה. אתה הראת. מאי הראת. אלא כד נפקו ישראל ממצרים לא הוה ידעי ברזא דמהימנותא דקב"ה כלום. בגין דכלהו הוו פלחי פולחנא נוכראה בגלותא ואנשו כל עקרא דמהימנותא דהוה בהו בקדמיתא דיריתו כל אינון תריסר שבטין מאבוהון יעקב. וכד אתא משה (א) אוליף לון דאית אלוה עלאה בעלמא כמה דאוקמוה. לבתר חמו כל אינון נסין וגבורן דעל ימא וכל נסין וגבורן דעבד להו במצרים. לבתר חמו כמה גבורן במנא ובמיא ואתיהיבת לון אורייתא ואוליפו ארחי דקב"ה עד דמטוי לעדנא הא. אמר לון משה עד השתא אצטריכנא למילף לכו כמה דילפינן לרביא. ודא הוא אתה הראה לדעת ואוליפת עד הכא לדעת למנדע ולאסתכלא ולמעיל ברזא דמהימנותא ומאי איהי כי ה' הוא אלהים. אי תימא מלה זעירא היא למנדע. הא כתיב וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלהים וכו'. הכא תליא כל דוא דמהימנותא וכו'. סתימו דכל סתימין הוי"ה אלהים שם מלא וכלא חד (ב) עיי"ש ז.

מראה מקומות

ה' ז' תרומה קסא, ע"א.

ביאור

ג) האי קרא אית לאסתכלא ביה בפסוק הזה צריך לעיין ולהתבונן בו למה כתוב הראת, אלא בזמן שיצאו ישראל ממצרים לא ידעו מסוד האמונה כלום, מפני שכולם עבדו עבודה זרה בגלות מצרים ואנשו ושכחו כל עיקר יסודות האמונה בה, דיריתו שירשו כל שנים עשר שבטים מאביהם יעקב אבינו וכד אתא וכשבא משה למד אותם שיש אל עליון בעולם, אחר יחיד ומיוחד שהוא בורא ומנהיג לכל הברואים לבתר ואחר כך חמו דאו כל הנסים והגבורות שעל היס, וכן כל הנסים והנפלאות שעשה להם הקב"ה במצרים, לבתר חמו ואחר כך ראו הגבורות שעשה

להם הקב"ה במים במרה, ושנתן להם את המן מן השמים, ונתן להם את התורה, ואוליפו ולמדו דרכי התורה עד שבאו לזמן הזה, ואז אמר להם משה, עד השתא עד היום הייתי צריך ללמד אתכם כמו שמלמדים ילד קטן, וזהו פירוש הכתוב אתה הראת לדעת, שלמדתי אתכם לדעת ולהבין ולהתבונן להכנס לסוד האמונה בהשם יתברך, ואי תימא ואם תחשבו מלה זעירא דבר קטן הוא לדעת זאת על זה כתוב וידעת היום והשבות וגו', תתבונן ותדע כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד.

תורה אור

(א) שבפסוק ולקחתי אתכם לי לעם נזכר הבטחת הקב"ה ללמדם שידעו שיש אלוה עליון ושברא העולם ומלואו.
(ב) כי הויה בגימטריא כ"ו והרי כ"ף ו"ו מלא כזה סופי האותיות פ"ו שהוא בגימטריא אלקים וזהו כי ה' הוא אלהים וכלא חד (נצוצי אורות בשם א"י).

אתה הראת לדעת וגו' : ד) בשעתא דסליק ברעותא דקודשא בריך הוא למברי אדם קאים קמיה בדיוקניה וקיומיה כמה דאיהו בהאי עלמא, ואפילו כל אינון בני עלמא עד לא ייתון בהאי עלמא כלהו קיימין בקיומיהו ובתקונייהו כגוונא דקיימין בהאי עלמא, בחד אוצר דתמן כל נשמתין דעלמא מתלבשן בדיוקנייהו, ובשעתא דזמינין לנחתא בהאי עלמא קרי קב"ה לחד ממנא וכו', ואמר ליה זיל אייתי לי רוח פלוני בההוא שעתא אתיא ההוא נשמתא מתלבשא בדיוקנא דהאי עלמא וההוא ממנא אחזי לה קמי מלכא קדישא, קב"ה אמר לה ואומי לה (ג) דכד תיחות להאי עלמא דתשתדל באורייתא למנדע ליה ולמנדע ברזא דמהימנותא, דכל מאן דהוי בהאי עלמא ולא אשתדל למנדע ליה טב ליה דלא יתברי וכו' הה"ד אתה הראת לדעת אתחזיאת על ידא דההוא ממנא קמי קב"ה לדעת למנדע ולאסתכלא בהאי עלמא ברזא דמהימנותא ברזא דאורייתא ו'.

ד, לז ויוציאך בפניו וגו' : ה) מאי בפניו דא יעקב (ד) דאעיל לכלהו תמן, ד'

מראה מקומות

ו שם קסא, ע"ב.

ביאור

ד) בשעתא דסליק ברעותא פירוש אחר על כונת התיבה הראת, בזמן שעלה בדפון הקב"ה לבדוא את האדם, עמד לפניו בצורתו וקיומו כמו שהוא יהיה בעולם הזה, וכן כל בני עולם עד לא ייתון בטרם שבאים לעולם הזה, אזי הנשמות שלהם הנמצאות באוצר, כולם עומדות בקיומם ובתקונם באותו התואר והצלם שהם עומדים בעולם הזה והם מלובשים באותו התואר והצלם שיעמדו בעולם הזה אחרי יריתן לעולם, ובשעה דזמינין לנחתא שמוכנים לדרת לעולם הזה, קודא הקב"ה לממונה אחר, שמינהו הקב"ה, שבדשותו כל הנשמות העתידות לדרת לעולם הזה, ואומר לו לך הבא לי רוח פלוני, באותה שעה באה

הנשמה הזאת מלובשת בצורה של עולם הזה והממונה מראה אותה לפני המלך הקדוש, והקב"ה אומר לה ואומי לה ומשביע אותה, כשתרד לעולם הזה תעסוק בתורה לדעת את ה' ולדעת בסוד האמונה, מפני שכל מי שהיה בעולם הזה ולא השתדל לדעת אותו, טוב לו שלא נבדא, בגין כך מפני זה מביאים אותי להתדאות לפני המלך הקדוש, בכדי שירע תפקידו בעולם הזה לדעת את ה' ולהשתדל לדעת בסוד האמונה, הה"ד אתה הראת לדעת וזוהי כונת הפסיק אתה הראת לדעת, היינו הראת על ידי הממונה לפני הקב"ה.

ה) מאי בפניו בפני מי הוציאם ממצרים, אלא הכוונה היא על יעקב, שהקב"ה הוציא את

תורה אור

(ג) נדה ל, ע"ב דרש ר' שמלאי וכו' ומה היא השבועה שמשביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע וכו'.

(ד) בבב"פ צ"ב בצאת ישראל ממצרים, ישראל סבא, נטל הקב"ה רגליו של יעקב והעמידן על הים א"ל ראה גסים שאני עושה לבניך.

חזקיה אמר, ויוציאך בפניו, בפניו, דא אברהם דכתיב ז' ויפל אברם על פניו, תא חזי אברהם אמר הלבן מאה שנה יולד אמר ליה קב"ה חייך את תחמי כמה אוכלסין וכמה חיילין דיפקון ממך. בשעתא דנפקו ישראל ממצרים כל אינון שבטין כל אינון רבוון סליק קב"ה לאברהם וחמא לון הה"ד ויוציאך בפניו. רבי אבא אמר כלהו אבהתא אודמנו תמן (ה) בכל ההוא פורקנא. הדא הוא דכתיב ויוציאך בפניו, מאי בפניו אלין אבהתא. ר' אלעזר אמר ויוציאך בפניו, דא יעקב, בכחו דא יצחק, הגדול דא אברהם ח.

ד, לט וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלהים: (ו) האי קרא הכי מיבעי ליה וידעת היום כי ה' הוא האלהים והשבות אל לבבך. תו, והשבות אל לבך מיבעי ליה אלא אמר משה אי את בעי למיקם על דא ולמדע כי ה' הוא האלהים והשבות אל לבבך וכדין תנדע ליה, לבבך יצר טוב ויצר רע (ו) דאתכליל

מראה מקומות

ז בראשית יז, ג. ח ז' בשלח נג, ע"א.

ביאור

ישראל ממצרים בפני יעקב אבינו, שהביא הקב"ה את יעקב לראות בעיניו את גאולת בניו, ולמה דוקא בפני יעקב, לכן נותן טעם דאעיל לכלהו תמן שהכניס את ישראל שמה, על פי ציווי הקב"ה. ור' חזקיה סובר שהתיבה בפניו הכוונה על אברהם, שאצל אברהם כתוב ויפול אברם על פניו, ולמה דוקא בפני אברהם, ונותן טעם, בעת שנפל על פניו ואמר הלבן מאה שנה יולד ואם שרה הבת תשעים שנה תלד, אמר לו הקב"ה, חייך את תחמי אתה תדאך כמה אוכלוסין וחיילות, שיצאו ממך עם גדול, לכן בזמן שיצאו ישראל ממצרים כל השבטים ורבבות אנשים העלה הקב"ה לאברהם וחמא לון ודאך אותם, וע"ז נאמר ויוציאך בפניו. ור' אבא מפרש בפניו הכוונה על כל שלשת האבות, שהביאם הקב"ה לראות יציאת

ישראל ממצרים. ור' אלעזר מדייק, מה שכתוב בפניו, בכחו, הגדול, ומפרש בדברי קודמו, בפניו, הכוונה על יעקב בכחו זה יצחק, שהוא בכחינת גבורה וכוחו, וכמו שכתוב ופחד יצחק, הגדול הכוונה על אברהם, שהקב"ה כךך אותו בכרכת ואעשך לגוי גדול (פ' לך יב, ב).

(ו) האי קרא הכי מיבעי ליה הפסוק הזה כך היה צריך לכתוב, וידעת כי ה' הוא האלהים והשבות אל לבבך, כי לכאורה הפשט הוא ככה, וידעת תתבונן שה' הוא האלהים ועל ידי זה והשבות אל לבבך, שצריך לעבוד את ה' וכו' ושמדת את חקיו וכו' ולמה כתוב מקודם והשבות אל לבבך, ועוד, הרי היה צריך לכתוב והשבות אל לבך ולמה כתוב לבבך, אלא כך אמר משה אי את בעי למיקם אם אתה רוצה

תורה אור

(ה) ילקוט שמעוני תהלים ר' תתיט אף דגליהם של אבות העמיד על היס שנאמר נגד אבותם עשה פלא (תהלים עת, יב).
(ו) ברכות נד, ע"א במשנה בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע.

דא בדא ואיהו חד כדין תשכח פי ה' הוא האלהים דהא אתכליל דא בדא. ואיהו חד ועל דא והשבות אל לבבך למנדע מלה ט.

ד, מד זאת התורה אשר שם משה: ז) אשר שם משה אתה יכול לומר, דלא שם משה אי אתה יכול לומר י.

וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל: ח) מאן דיליף אורייתא למאן דלא אתגזר, משקר בתרי קיימי, משקר בקיימא דאורייתא, ומשקר בקיימא דצדיק וכנסת ישראל, דאורייתא להאי אתר אתיהיבת ולא לאחרא. ר' אבא אמר משקר בתלת דוכתי עלאי, משקר בתורה, משקר בנביאים משקר בכתובים. משקר בתורה, דכתיב וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל, משקר בנביאים, דכתיב לא וכל בניך למודי ה' אינן למודי ה' ולא אחרא וכו', משקר בכתובים דכתיב ב' ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל וכתיב לג אך צדיקים יודו לשמך. מאן צדיקים דא צדיק וכנסת ישראל, דמאן דלא אתגזר, ולא עאל בקיומא דלהון, לא יודון לשמיה קדישא דהיא אורייתא יד.

מראה מקומות

ט ד' וראא כו, ע"ב. י' ז' יתרו פו, ע"ב. י"א ישעיהו נד, יג. י"ב תהלים עח, ה.
י"ג שם קמ יד, י"ד ז' אמור צא, ע"ב.

ביאור

בברית התורה ובברית הצדיק וכנסת ישראל. דאורייתא מפני שהתורה ניתנה למקום הזה, היינו לישראל נימולים ולא לאחרים. ר' אבא אמר ר' אבא אומר, מי שמלמד תורה לבלתי נימולים, הוא משקר בשלשה מקומות עליונים, משקר בתורה, בנביאים ובכתובים. משקר בתורה, מפני שכתוב וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל, רק לבני ישראל. משקר בנביאים, דכתיב וכל בניך למודי ה', היינו רק ישראל שנקראו בנים למקום, הם למודי ה' ולא אחרים וכו'. משקר בכתובים, דכתיב ויקם עדות ביעקב (ועדות זו התורה) ותורה שם בישראל, רק לישראל, וכתוב, אך צדיקים יודו לשמך, מי המה צדיקים זה צדיק וכנסת ישראל ורק הם יודו לשמך, שהיא התורה שכולה שמותינו של הקב"ה, דמאן דלא אתגזר שמי שלא נימול ולא נכנס בברית שלהם לא יודו לשמך, שהיא התורה,

לעמוד על הדבר ולדעת ולהבין כי ה' הוא האלהים, אז והשבות אל לבבך, תתבונן בלבבך שיש לך כמו שני לבבות יצר טוב ויצר הרע ויש בו שתי נשיות בלב והם בלב אחד והם נכללים אחד בשני, ואם תתבונן בזה, תדע, כי ה' הוא האלהים לפעמים רחמים ולפעמים דין שגם כן נכללים אחד בשני והכל אחד יחיד ומיוחד ועל דא ומפני זה כתוב והשבות אל לבבך, למנדע דא להבין זאת.

ז) אשר שם משה אתה יכול לאמר דק מה ששם משה, אתה יכול לאמר ומה שלא שם משה אין אתה יכול לאמר, מפני שלכאורה כל הפסוק הזה מיותר, כי הרי בפסוק שלאחריו כתוב אלה העדת והחקים והמשפטים אשר דבר משה וגו', אלא, שהפסוק הזה בא להדגיש, שרק מה ששם משה אתה יכול לאמר.

ח) מאן דיליף מי שמלמד תורה למאן דלא אתגזר למי שלא נימול, משקר בשתי בריתות,

ה, יח ולא תחמד ולא תתאוה: אמר רבי יוסי ט) מאי ולא תתאוה כיון דכתיב ולא תחמד דהא בהאי סגי אמר ליה זכאין אינון מארי קשוט המידה חד דרגא תאוה דרגא אחרא, חמידה, דאי יכיל אזיל למיסב דיליה בגין ההיא חמידה דנקט אזיל למעבד עובדא, תאוה, לאו הכי דהא אפילו דלא ינקוט אורחא למיהך אבתריה ז) טו.

ה, כו מי יתן והיה לבבם זה להם: י) מכאן אוליפנא כל מאן דעביד מלה ולבא ורעותיה לא שוי לסטרא בישא אף על גב דאיהו ביש הואיל ולא עביד ברעותא, עונשא לא שריא עליה, ולא כבר נש אחרא, וקב"ה לא דאין ליה לביש טו. ו, ד שמע ישראל ה' אלהינו. ה' אחד: יא) האי קרא תינח בשעתא ח) דאמרו

מדאה מקומות

טו שם עב.

טו ז' ואתחנן רסא, ע"א.

ביאור

דבר אף על גב דאיהו ביש אף על פי שהדבר הזה הוא רע, הואיל ולא עביד ברעותא ולא עשה הדבר הרע ברצון עונשא לא שריא עליה לא חל עליו עונש בעד זה והקב"ה לא דן אותו לדע.

יא) האי קרא הפסוק הזה נכון דאמרו בנין דיעקב לאבוהון שבני יעקב אבינו אמרו הפסוק הזה שמע ישראל ה' אלהינו לאביהם בזמן שאסף אותם קודם פטירתו מן העולם כמו שכתוב בפ' ויחי (מט, א) האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים שעל זה אמרו רז"ל שביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה ואמר ח"ו אולי יש במשתי היינו בבני פסול ועל זה אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד תשמע כשם שאין בלבך אלא אחד כך אינו בלבנו אלא אחד, זה מובן או משה לישראל שמה רבינו אמר לישראל שמע ישראל וגו'

ט) מאי ולא תתאוה למה כתוב ולא תתאוה הלא כתוב ולא תחמוד דהא בהאי סגלי הרי מספיק כזה מה שכתוב לא תחמוד, אלא, חמדה ותאוה הם שתי דרגות שונות, חמדה היא, שאם יכול הוא, הולך הוא לקחת מה שביד חבירו, ובשביל החמדה הולך לעשות פעולה ומעשה כדי להשיג הדבר. אבל תאוה היא לא כן, שעיקר התאוה היא בלב, אם אפילו לא ילך לעשות מעשה להשיג את הדבר וחומד רק בלב, זה נחשב לתאוה, וזה לאור מיוחד ומפני זה נאמרו שני לאוין.

י) מכאן אוליפנא מכאן אנו לומדים, מזה שהקב"ה הסכים לדבריהם, שמהם בלבד יקבל פרטי התורה מהשם ית' והוא ימסרנה וילמדנה לישראל, אף שרצון הקב"ה היה שכל ישראל יקבלו כל התורה מפיו, אבל מפני שדרישתם היתה מפני פחד ולא מפני שרצונם היה להתרחק מהקב"ה, למדנו מכאן, שמי שעושה

תורה אור

ז) בספרי פ' יתרו לא תחמד ולהלן הוא אומר לא תתאוה לחייב על התאוה בפני עצמה ועל החמדה בפני עצמה וכהסבר הזהר פה פסק הרמב"ם בפ"א מגזילה ובטושע ה"מ ס' שנט. ח) פסחים נו, ע"א דאמר רשב"ל ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם ביקש יעקב

בנין דיעקב לאבוהון, או משה לישראל אבל השתא כ"ע אמרי שמע ישראל
 !מאן ישראל אמרין. אלא הא תנינא (ט) יעקב אבינו לא מת והקב"ה חתים ליה
 ו: (י) כורסא יקריה למיהוי תדיר סהדא על בנוי דקא מיחדי שמייה דקב"ה כדחזי
 ככל יומא תרין זמני, וכד אינון מיחדין שמייה דקב"ה אמרי שמע ישראל הוי סהיד
 ולן דאנן מיחדי שמייה דקב"ה כדקא חזי י'.
 'ה בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך: יב) בכל, מאי קא מיירי, בלבבך מיבעי ליה

מראה מקומות

י' ז"ח רות עו, ע"ב.

ביאור

ה נכון ומובן, אבל כעת שכל בני ישראל
 זומרים זה הפסוק למאן ישראל אמרין למי
 זם אומרים שמע ישראל, אלא הא תנינא על
 ה משיב שהפירוש הלא כך שהרי אמרו ד"ל
 שיעקב אבינו לא מת והקב"ה חתים ליה גו
 גורסא יקריה שהקב"ה חתם אותו בכסא
 זכבוד למיהוי תדיר סהדא שיהיה תמיד
 גד על בניו שהם מיחדים שמו של הקב"ה
 בכל יום שתי פעמים וכד אינון מיחדין לכן
 זמן שהם מיחדים שמו של הקב"ה אמרי הם
 זומרים ליעקב אבינו שמע ישראל הוי סהיד
 זלן שמע יעקב אבינו שנקרא בשם ישראל
 זהיה עד עלינו שאנחנו מיחדים שמו של
 זקב"ה כדאוי.
 יב) בכל, מאי קא מיירי בשביל מה כתוב

תורה אור

לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול כאברהם
 שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו אמרו בניו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד
 כשם שאין בלבבך אלא אחד כך אין בלבבנו אלא אחד, ובספרי ואתחנן נאמר בלשון דלהלן אמר
 להם שמא יש לכם בלבבכם מחלוקת על מי שאמר והיה העולם אמרו לו שמע ישראל כשם שאין
 בלבבך מחלוקת כך אין בלבבנו מחלוקת על מי שאמר והיה העולם אלא ה' אלהינו ה' אחד ועיין
 בב"ר פ' צה, דב"ר פ' ב, מדרש תנחומא פ' ויחי, ילקוט יחי רמז קנז.

(ט) תענית ה', ע"ב הכי אמר ר' יוחנן יעקב אבינו לא מת.

(י) ברייתא בחולין צא, ע"ב עולין ומסתכלין בדיוקנא של מעלה ופירש"י פרצוף אדם שבארבע
 חיות בדמות יעקב.

בנפשך במאדך מאי בכל לבבך אלא לאכללא תרין לבין חד טב חד ביש (יא) בכל נפשך חד טב וחד ביש בכל מאדך דא לא אתיא לדרשא. א"ר אלעזר אפילו האי לדרשה הוא מ"ט בין דנפל ליה ממונא מידותא או מסטרא אחרא או בין דאיהו רווח ליה ית.

ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך: (יג) בכל לבבך דאינון תרין יצירין (יב) יצר הטוב ויצר הרע, ובכל נפשך ובנפשך מיבעי ליה מאי ובכל נפשך האי בכל אמאי, אלא לאכללא נפ"ש דו"ח ונשמ"ה דא איהו ובכל נפשך בכל מה דאחיד האי נפש, ובכל מאדך אוף הכי כמה זינין אינון דממונא כלהו משניין אלין מאלין וע"ד כתוב בכל וכו' ואי תימא ביצר הרע האיך יכיל בר נש למדחם ליה דהא יצר הרע מקטרגא איהו דלא יקרב בר נש לפולחנא דקב"ה והאיך ידחם ליה ביה, אלא דא הוא פולחנא דקב"ה יתיר כד האי יצר הרע אתכפיא וכו' ותבר ליה ההוא בר נש דא איהו דחימו דקב"ה בגין דידע לקרבא לההוא יצר הרע לפולחנא דקב"ה וכו', כל מה דעבד קב"ה עילא ותתא כלא איהו בגין לאחזאה

מראה מקומות

יח ד' ואתחנן רסו, ע"א.

ביאור

אתכפיא יש לה יותר חשיבות ויתרון, אם הוא כופה את היצר הרע ותבר ליה ומשברו, ואיננו שומע לו, דא איהו דחימו זוהי האהבה האמיתית שאוהב את הקב"ה גם ביצר הרע, שיוודע לקרב את היצר הרע לעבודת הקב"ה, שגם היצה"ר מסכים שיעבוד להקב"ה, אחרי שמתרגל לעבוד את הקב"ה, אז כבר היצה"ר איננו משיאו למרוד בהקב"ה, כל מה דעביד כל מה שעשה הקב"ה עילא ותתא בעולם העליון ובעולם התחתון, כל אלה הם לכבודו וכולם הם לעבודתו, היינו שגם היצה"ר נכרא בשביל עבודת השם ית' (כמו שאמרו רז"ל באבות סוף פרק ששי, כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר,

תורה אור

(יא) ביאור הדברים נאמר בעץ חיים להרח"ו בשער מ"ט, פ"ג ובשער נ', פ"ב ובספר התניא של הרב הרש"ז נ"ע וצ"ל פ"א, פ"ב.
(יב) ברכות נה, ע"א במשנה בכל לבבך בשני יצירך ביצר טוב וביצר הרע עיין מקודם אות ג.

יקרא דייליה, וכלא איהו לפולחניה, וכי מאן חמי עבדא דלהוי מקטרגא דמאריה ובכל מה דרעותא דמאריה אתעביד איהו מקטרגא, רעותיה דקב"ה דיהון בני נשא תדיר בפולחניה ויהכון בארץ קשוט וכו' האיך אתיא עבדא בישא וכו' ואסטי לבני נשא לארץ ביש וכו' אלא ודאי רעותא דמאריה עביד, למלכא דהוה ליה בר יחידאי והוה רחים ליה יתיר ופקיד עליה ברחימו דלא יקרב גרמיה לאתתא בישא וכו' אודי ליה ההוא ברא למעבד רעותיה דאבוי ברחימו. בביתא דמלכא, לבר הוה חדא זונה יאה בחיזו ושפירא בריוא, ליומין אמר מלכא בעינא למחמי רעותא דברי לגבאי, קרא לה לההיא זונה ואמר לה זילי ותפתי לברי למחמי רעותיה דברי לגבאי, ההיא זונה מאי עבדת אזלת אבתריה דבריה דמלכא שראת לחבקא ליה ולנשקא ליה ולפתי ליה בכמה פיתויין, אי האי ברא יאות ואצית לפקודא דאבוי גער בה ולא אצית לה ודחי לה מניה כדין אבוי חדי בבריה ואעיל ליה לגו פרגודא דהיכליה ויהיב ליה מתנן ונבזוזא ויקר סגיא, מאן גרים כל האי יקר להאי ברא הוי אימא ההיא זונה, וההיא זונה אית לה שבחא וכו' מכל סטרין, חד דעבדת פקודא

ביאור

כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו) וכי מאן חמי עבדא וכי מי דאה עבד שיהיה מקטרג על אדוניו ובכל מה דרעותא דמאריה ובכל מה שהוא דצון אדוניו נעשה הוא מקטרג שלא לעשות זאת, רעותיה דקב"ה רצון הקב"ה שכל בני אדם יהיו דבקים בעבודתו ויהכון בארץ קשוט וילכו בדרך האמת האיך אתיא עבדא בישא איך בא עבד רע ואסטי לבני נשא לארץ ביש ומטה את בני אדם שילכו בדרך רע, וכל אדם צריך להתכונן ולהבין איך זה אפשרי והגיוני, שהיצה"ד שהקב"ה בראו וצדיק שיהיה עבד נאמן לאדוניו ולעשות רצון הקב"ה, והוא מקטרג ומפתה את האדם שימרוד בהקב"ה, אלא ודאי רעותיה דמאריה עביד בודאי שהוא עושה בזה רצון אדוניו הקב"ה ומסביר זה, במשל למלך שהיה לו בן יחיד והוה רחים ליה יתיר, והיה אוהב אותו ביותר וצוה עליו באהבתו אותו, שלא יתקרב לאתתא בישא לאשה רעה (שהיא מד ממות), הבן הזה הוה לאביו על עצמו הנכונה והבטיח לעשות

רצון אביו המלך באהבה, בבית המלך לבר בחוץ, היתה שם זונה אחת יפת תאר ויפת מראה, פעם אמר המלך בעינא למחמי רעותא דברי לגבאי אני רוצה לבחון את בני ולראות מדת דצונו ואהבתו אלי, קרא המלך להזונה ואמר לה, זילי ותפתי לברי חלכי ותפתי לבני בכדי לדאות איך דצונו ואהבתו של בני אלי, הזונה הזאת מה עשתה הלכה אחרי בן המלך שראת לחבקא ליה ולנשקא ליה והתחילה לחבקו ולנשקו ולפתות אותו בכל מיני פתוין בכדי שיתחבר אתה וילך אחריה, אי האי ברא יאות אם הבן הזה הוא הגון ושומר לפקודת אביו הוא גוער בה ואינו שומע לה ורוחה אותה ממני, כדין אביו חדי ואו אביו שמח בבני ומכניסו למחיצתו בהיכלו ונותן לו מתנות ומנחות וכבוד גדול, מאן גרים מי גרם לכל הכבוד הגדול לאותו הבן, הזונה הזאת, היא שגרמה, והזונה הזאת יש לה שבח מכל סטרין מכל הצדדים, דאשית, שעשתה ציווי ופקודת המלך, שנית, שהיא גרמה שיהיה לבן כל הטובות

דמלכא, וחד דגרמת ליה לההוא ברא לכל האי טיבו, לכל האי רחימא דמלכא לגביה וע"ד כתיב י"ט והנה טוב מאד, והנה טוב דא מלאך חיים, (יג) מאד דא מלאך מות דאיהו ודאי טוב מאד למאן דאצית פקודין דמאריה כ.

ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך וגו' ובשעריך : (יד) הא תלת גוונין הכא דלא תימא או האי או האי דהא לא כתיב או בכל לבבך או בכל נפשך או בכל מאדך אלא כלהו אצטריך (יד) לבא ונפשא וממונא וכו' תליסר פקודין (טו) הכא בימינא ואהבת את ה' אלהיך הא חדא, בכל לבבך תרין, ובכל נפשך ג', ובכל מאדך ארבע, ושננתם לבניך חמשא, ודברת בם הא שיתא, בשבתך בביתך הא שבעה, ובלכתך בדרך הא תמניא, ובשכבך הא תשעה, ובקמך הא עשרה, וקשרתם לאות על ירך הא חדסר, והיו לטוטפות בין עיניך הא תריסר, וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך הא תליסר **כא**, ו **ז** **ושננתם** לבניך וגו' : (טו) כד"א **כב** חציך שנונים דבעי בר נש לחדדא (טז)

מראה מקומות

י"ט בראשית א, לא. כ ז' תרומה קסג, ע"א. כא שם קסב, ע"ב. כב תהלים מה, ו.

ביאור

ולכל האהבה וחיבה של המלך אליו, וע"ד ועל זה כתוב והנה טוב מאד, שדרשו רבותינו ז"ל, טוב, זה מלאך חיים, מאד, זה מלאך המות, השטן המשטיף, שודאי הוא טוב מאד, למאן דאצית פקודין דמאריה למי ששומע ומציית לפקודת אדוניו אדון העולם.

(יד) הא תלת גוונין פה נזכר שלשה אופני האהבה שצריך לאהוב להקב"ה בכל שלשה הדברים בלב ובנפש ובממון דלא תימא שלא תאמר שצריך לאהוב הקב"ה באחד מהשלשה

תורה אור

(יג) ב"ד פ"ט.

(יד) משמע דלא כמו שאמרו חז"ל בברכת ס"א, ע"ב ועוד תניא ר' אליעזר אומר אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך אלא אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך דמשמע משם דלאו על אדם אחד קאי כלהו אלא על דעות חלוקות ופה מפרש על אדם אחד שצריך לאהוב את ה' בלבא ונפשא וממונא ביחד (נצוצי אורות).

(טו) תליסר פקודין גי"מ אהבה (הגהות מהר"ח) שפה נאמר ואהבת.

(טז) קידושין ל', ע"א ת"ר ושננתם שיהו דברי תורה מחודדים בפין שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד.

מלי דאורייתא לבריה כחרבא דאיהו שננא בתרי סטרוי דייעול ליה חדודא יחדוה באורייתא, ולא ישתכח לביה בטפשותא וכו', ודברת במ וכו' ותדבר מבעי ליה אלא בעי ב"ב לאנהגא גרמיה בהו ולאנתהגא גרמיה דלא יסטי לימינא ולשמאלא. בשבתך בביתך, לאנהגא גרמיה בביתיה בארע מישר ובארע תקונא דילפון מגיה בני ביתיה, לאנהגא גרמיה עמהון (יז) בנחת ובחידו, ולא יטיל דחילו בבני ביתיה יתיר (יח) וכל עובדוי בביתיה בארע תקונא. ובלכתך בדרך, לאנהגא במלי דאורייתא (יט) ולתקנא גרמיה בהו כמה דאצטריך ולדברא גרמיה באורחוי דאורייתא ומאי איהו כמה דיעקב, (כ) לדורון לקרבא לצלותא, וצלותא בעי לצלאה למאריה ועילא מנהון מלי דאורייתא. ובשכבך, לדברא גרמיה בדחילו דמאריה בקדושה בענוה דלא ישתכח חציף לקבליה דמאריה. ובקומך, למיהב תושבחן למאריה דאתיב גשמתיה

ביאור

לחדדא לחדד לשנן את דברי התורה לבנו כחרב שהיא מחודדת בתרי סטרוי בשני הצדדים, שידע התורה על בוריה ומה שישאלו אותו יהיה בקי לענות, דייעול ליה חדודא וחדוה שיכניס בלב בנו חדוד ושמחת התורה ואז לא ימצא לבו בסכלות. ודברת במ ותדבר מבעי ליה למה כתוב ודברת במ היה צריך לכתוב ותדבר, אלא הפירוש הוא לא לשון דיבור אלא לשון הנהגה, בעי ב"ב לאנהגא גרמיה בהו האדם צריך לנהוג עצמו על פי דרך התורה ולהנהיג את עצמו שלא ישה ימין ושמאל מדרך התורה, בשבתך בביתך בזמן שאדם יושב בבית צריך לנהוג עצמו בדרך הישרה ובדרך תקין דילפון מגיה בני ביתיה שילמדו ממנו בני ביתו ויקבלו ממנו הדרך הישרה והנכונה כדי להתנהג בה

תורה אור

(יז) עיין שבת לה, ע"א אמר רבה בר רב הונא וכו' צריך למימרינהו בניחוחא, כי היכי דלקבלינהו מגיה, ופלא הדבר שכגיטין ו', ע"ב נאמרה מימרא זו בשם רבה בר בר חנא. (יח) שם בגיטין אמר רב חסדא לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו וכו'. (יט) אבות פ"ג, מ"ד ר' חנינא בן חכניאי אומר הנעורר כלילה והמהלך בדרך יחידי ומפנה לבו לבטלה ה"ז מתחייב בנפשו וכפירוש הרע"ב. (כ) קה"ד פ"ט, א"ר לוי והתקין עצמו לדורן ולתפלה ולמלחמה.

דהא בכמה חיובין אשתכח קמי מאריה וקב"ה עבר עמיה חסר ואתיב לה לגופיה כג.
 ז. ז' כי אתם המעט: טז) כתיב רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה ופה כתיב כי
 אתם המעט מכל העמים אלא מכל העמים ודאי אבל מעמא חד יתיר
 סגיאינ אינון דהא לית עמא בכל עלמא רב וסגי כישראל, ואי תימא הא בני ישמעאל
 והא בני אדום הא כמה אינון ודאי הכי סגיאינ אינון אבל כל שאר עמין כלהו
 מתערבי אלין באלין, בנין אית לעם דא בעם דא, ולאלין בנין בעם אחרא ואלין
 באחרא ובגין כך לית עמא בכל עלמא רב וסגי כישראל עמא ברידא ויחידאה
 וכו' בלא ערבוביא אחרא כלל דכתיב כד כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובך
 בחר ה' כה.

פרשת עקב

ח. ט ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה: א) האי בה בה
 תרי זימני למה אלא הא אתמר דקב"ה פליג עמין וארעאן לממנן שליחן
 וארעא דישראל לא שליט בה מלאכא וכו' אלא איהו בלחודוי בגין כך אעיל לעמא

מראה מקומות

כג ז' ואתחנן רסט, ע"א. כד דברים ז, א. כה ז' תרומה קסה, ע"א.

ביאור

ומרובים מפני שכל שאר העמים, כולם
 מתערבין ומתחננים אלו באלו, ובנים מעם זה
 מתערבים בעם אחר, אבל ישראל הם עם לבד
 ישכון ואינם מתערבים עם שאר עמים ומפני
 זה אין עם בעולם שיהיה רב וגדול כישראל
 כלי ערבוב בעמים אחרים, וע"ז כתיב כי עם
 קדוש אתה לה' אלהיך ובך בחר ה'.

א) האי בה בה תרי זימני למה, למה כתוב
 שתי פעמים בה, תאכל בה לא תחסר כל בה,
 אלא הא אתמר כבר נאמר שהקב"ה תלק
 העמים והארצות לממנן לממונים שליחים,
 למלאכים שונים, שכל אחד ממונה על עם וארץ
 ידוע וא"י אין שולט בה שום מלאך (וע"ז
 נאמר בפרשה זו ארץ אשר ה' אלהיך דרש
 אתה תמיד וגו') אלא איהו בלחודוי הקב"ה

דאתיב נשמתייה שהחזיר לו נשמתו, שהרי
 בכמה עוונות נמצא לפני הקב"ה ואף על פי
 כן עשה הקב"ה עמי חסד והחזיר לו נשמתו
 לגופו.

טז) כתיב, בפסוק אחר כתוב רק עם חכם
 ונבון הגוי הגדול הזה ופה כתוב כי אתם
 המעט מכל העמים אלא שאין סתירה מפסוק
 אחד לשני, כי פה הכוונה כי אתם המעט
 מכל העמים לעומת כל העמים ביחד אתם
 המעט אבל מעמא חד מעם אחד יתיר
 סגיאינ אינון הם יותר מרובים ולכן כתוב
 בפסוק השני הגוי הגדול הזה, מפני שאין
 עם בכל העולם רב וגדול כישראל, ואי תימא
 ואם תשאל הרי בני ישמעאל ובני אדום הלא
 הם עמים גדולים, אבל בעצם הם אינם גדולים

דלא שליט בהו אחרא, לארעא דלא שליט בה אחרא. ת"ח. קב"ה יהיב מזונא תמן בקדמיתא ולבתר לכל עלמא. כל שאר עמין עכו"מ במסכנות, וארעא דישראל לאו הכי אלא ארץ ישראל אתון בקדמיתא ולבתר כל עלמא, ובג"כ ארץ אשר לא במסכנות תאכל וגו' אלא בעתירו בספוקא דכלא תאכל בה ולא באתר אחרא בה בקדישו דארעא בה שריא מהימנותא עלאה בה שריא ברכתא דלעילא ולא באתר אחרא א.

ח. י ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטבה: פתח ר' יוסי ואמר ואכלת וגו' (ב) אי בארעא דישראל מברכינן לבר מארעא מנלן וכו' אלא קב"ה כד ברא עלמא פליג ארעא ישובא איהו לסטר חד וחרבא איהו לסטר אחרא. פליג ישובא ואסחר עלמא סחרניה דנקודא חדא ומאן איהו דא ארעא קדישא, ארעא קדישא אמצעיתא דעלמא, ובאמצעיתא דארעא קדישא איהו ירושלים, אמצעיתא דירושלים איהו בית קדש הקדשים, וכל טיבו וכל מזונא דכל ישובא תמן נחית מלעילא ולית לך אתר בכל ישובא דלא אתון מתמן וכו' ואע"ג דהשתא לאו איהו בקיומא, בזכותיה כל עלמא אתון ומזונא וספוקא מתמן נפקא לכלא בכל אתר

מראה מקומות

א ז' וירא קח, ע"ב.

ביאור

וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה, משמע שרק בארץ ישראל המצוה לברך ברכת המזון אחרי האכילה, ומאין אנתנו יודעים שגם בחוץ לארץ מצוה מן התורה לברך ברכת המזון, אלא קב"ה כד ברא עלמא כשברא הקב"ה את העולם חלק את הישוב לצד אחד והמדבר ושממה לצד שני, וגם הישוב חלק וסיבב העולם מסביב לנקודה אחת ומה היא הנקודה האמצעית, ארץ הקדושה, שארץ הקדושה היא באמצע העולם ובאמצע ארץ הקדושה נמצאת ירושלים ובאמצע ירושלים נמצא בית קודש הקדשים וכל טיבו וכל מזונא וכל הטוב וכל המזונות הנצרכים לכל הישוב, לשם, לקדשי קדשים יורד מלמעלה, ולית לך אתר ואין לך מקום בעולם שאיננו ניוון משם, הגם שעכשיו בית המקדש איננו קיים, אבל בזכות המקום הקדוש הזה כל העולם ניוון, ומזונות יוצאים משם לכל העולם, לכל מקומות הישוב,

בעצמו, ומפני זה אעיל לעמא דלא שליט בהו אחרא הכניס את עם ישראל שאין שולט עליהם שום מלאך רק הקב"ה בעצמו, לארעא דלא שליט בה אחרא אל הארץ שאין שולט בה שום מלאך ממונה ורק הקב"ה בעצמו, והקב"ה נותן בה מזונות בקדמיתא בראשונה לארץ ישראל ואחר כך לכל העולם, לכל שאר האומות במסכנות בעניות בצמצום וארץ ישראל ניוונה בהרחבה ובג"כ ומפני זה כתוב ארץ אשר לא במסכנות תאכל וגו' אלא בעתירו בעשירות בהרחבה בכל. תאכל בה ולא במקום אחר, בה, בקדושת הארץ בה שריא מהימנותא עלאה בה שורה האמונה העליונה, בה נמצאת ברכה העליונה ולא באתר אחרא במקום אחר, לכן נכתב שתי פעמים בה.

(ב) אי בארעא דישראל מברכינן, לבר מארעא מנלן, כתוב כאן ואכלת ושבעת

סטרא דישובא ובגין כך אע"ג דישראל השתא לבר מארעא קדישא עם כל דא מחילא זכותא דארעא אשתכח מזונא וספוקא לכל עלמא וע"ד כתיב וברכת וגו' על הארץ הטובה דהא בגינה מזונא וספוקא אשתכח בעלמא. ומאן דמתעדן על פתוריה ומתענג באינן מיכלין אית ליה לאדכרא ולדאגא על קדושא דארעא קדישא ועל היכלא דמלכא דקא אתחריב, ובגין ההוא עציבו דאיהו קא מתעצב על פתוריה בההוא חדוה ומשתיא דתמן, קב"ה חשיב עליה כאלו בנה ביתיה ובנה כל אינן חרבי דבי מקדשא (א) זכאה חולקיה ב.

ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך: פתח רבי חייא ואכלת ושבעת וגו' (ג) וכי עד לא אכיל בר נש לשבעה ויתמלי כריסיה לא יברך ליה לקב"ה וכו', אלא אפילו לא ייכול בר נש אלא כזית (ב) ורעותיה איהו עליה וישוי ליה להאי מיכלא עיקרא דמיכליה, שבעה איקרי, דכתיב ג' פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון לכל

מראה מקומות

ב' ז' תרומה קנז, ע"א—ע"ב. ג' תהלים קמה, טז.

ביאור

ולדאוג על קדושת הארץ ועל היכל המלך, היינו בית המקדש שנחרב ובגין ההוא עציבו ובשביל העצב והצער הזה שיש לו ומתעצב על שולחנו בעת החרוה והשמחה והתענוג של האכילה ושתיה שיש לו על השולחן, הקב"ה חושב עליו כאילו בנה ביתו ובנה כל חורבות בית המקדש, אשרי חלקו.

(ג) וכי עד לא אכיל בר נש לשבעה האם עד שאכל האיש לשבעה וימלא כריסו לא יברך להקב"ה, זה לא כן, אלא אפילו לא אכל אדם רק כזית ורצונו היה עליו, על הכזית הזה וישוי ליה להאי מיכלא עיקרא דמיכליה ועושה לאכילה הזאת עיקר האכילה.

ובגין כך אף על פי שישראל נמצאים כעת מחוץ לארץ הקדושה אבל מחילא זכותא דארעא מכח זכות של ארץ ישראל, נמצא מזון וספוק לכל העולם וע"ד כתיב וברכת וגו' על הארץ הטובה, וע"ז כתוב וברכת וגו', הכונה שתברך ברכת המזון בכל מקום שאתה נמצא על הארץ הטובה שתזכור את הארץ הטובה שאתה ניזון ומתפרנס בזכותה, שהרי ע"י ארץ ישראל נמצאים מזונות וספוק בעולם, ומאן דמתעדן ומי שמתענג על שולחנו ומתענג במאכלים אית ליה לאדכרא עליו לזכור ולדאגא על קדושא דארעא קדישא ועל היכלא דמלכא דקא אתחריב

תורה אור

(א) וכעין זה יש מהמפרשים שדייקו בגמ' תענית ל, ע"ב וב"ב ס, ע"ב שאמרו כל המתאבל על ירושלם זוכה ורואה בשמחתה ולא נאמר יזכה ויראה בשמחתה לרמז על זה שמי שמתאבל ומצטער על חורבן בית מקדשנו נחשב לפני הקב"ה כאילו בנה חורבות בית מקדשנו לכן נאמר בלשון הזה זוכה ורואה.

(ב) בכאן נראה שדעת הזהר שאם אכל רק כזית אם רצונו לא לאכול יותר חייב מן התורה לברך ברכת המזון ויש מן הפוסקים שפסקו כן ובראשם הראב"ד בפ"ה הט"ו הלכות ברכות.

חי, אכילה לא כתיב אלא רצון. ההוא רעותא דשוי על ההוא מיכלא שבעא אקרי ואפילו דלית קמיה דבר נש אלא ההוא זעיר בכזית ולא יתיר הא (רעותא) דשבעה שוי עליה וכו' ועל דא וברכת ודאי ואתחייב בר נש לברכא ליה לקב"ה בגין למיהב חדוה לעילא ד.

ואכלת ושבעת וברכת וגו' : (ד) פתח ר' חזקיה וכו' ואמר ואכלת ושבעת מהכא דשכור שרי ליה לברכא ברכתא דמזונא (ג) מה דלית הכי בצלותא, (ד) דצלותא לאו הכי, דהא צלותא מעליא בלא אכילה איהי, מאי טעמא בגין דצלותא סלקא לעילא לעילא אתר דלית ביה לא אכילה ולא שתיה ועל דא תנינן (ה) עלמא דאתי לית ביה אכילה ושתיה וכו' אבל שאר דרגין דלתתא אית, בברכת מזונא אשתכח גוונא אחרא ומעליא ההוא ברכתא דאשתכח בשבעא וכו' ועל דא אצטריך לאחזאה קמיה שבעה וחדוה, וכו', בברכת מזונא שכור שרי ליה לברכא

מראה מקומות

ד' ז' תרומה קנג, ע"א—ע"ב.

ביאור

זה נקרא שבע דכתיב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, לכל חי, אכילה לא נזכר שם אלא לכל חי רצון והעיקר הוא הרצון, הרצון הזה שעשה על האכילה הזאת שרצה לאכול רק מעט שבעה איקרי זה כבר נקרא שבע ומחויב מן התורה לברך להקב"ה למען לתת שמחה למעלה.

(ד) פתח ר' חזקיה ר' חזקיה מדגיש, מה שכתוב ושבעת דאיה דשכור שרי ליה לברכא ששכור מותר לו לברך ברכת המזון מה שאין כן בתפלה, שלשכור אסור לו להתפלל מפני דצלותא מעליא בלא אכילה שתפלה טוב להתפלל בלי אכילה מאי טעמא,

משום שתפלה עולה למעלה למעלה אתר במקום שאין בו לא אכילה ולא שתיה, ועל זה למדנו עלמא דאתי לית ביה אכילה ושתיה העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה, אבל ברכת המזון הוא נמצא באופן אחר, וטוב ומועילה היא הברכה בזמן שנמצא שבע, ועל דא ועל זה צריך להתראות לפני קב"ה בשובע ושמחה, ובברכת המזון שכור שרי ליה לברכא ששכור מותר לו לברך משמע גם מהפסוק הזה, שדרשו ואכלת זה אכילה, ושבעת זה שתיה, ואם האיש שבע משתית יין הוא געשה שכור, וזה שכתוב על הארץ הטבה, פירוש הטבה, שובע, כמו שכתוב ונשבע לחם ונהיה טובים.

תורה אור

(ג) ירושלמי תרומות פ"א, ה"ד בעו ר' איסי שיכור מהו שיברך ברכת המזון אמר להו כתיב ואכלת ושבעת וברכת ואפילו מדומדם ויובא בתוספות ברבות לא, ע"ב. פירוש ואפילו הוא שתוי ושכור כל כך שאינו יכול לדבר בראוי.

(ד) ברכות לא, ע"ב. אמר ר' אלעזר מכאן לשכור שמתפלל כאילו עובר ע"ז וכו'.

(ה) ברכות יז, ע"א. מדגלא בפומיה דרב העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה וכו'.

ברכת מזונא, משמע מהאי קרא דכתיב ואכלת ושבעת וברכת, ואכלת זו אכילה, ושבעת זו שתייה, (ו) דהא שבעה בחמרא איהי רוי חמרא שבעה ודאי ודא איהו שכור וכו', על הארץ הטובה מאי טובה, שבעה, כד"א ה' ונשבע לחם ונהיה טובים ו'.
ח. יב וכתים טבים תבנה וישבת: (ה) אלין אקרון טובים דהא קדמאי לאו אינון טובים ולא בכללא דקדושה ודכיו נינהו (דהם הכנענים היו בונים הבנינים לסטר מסאבא לע"א ומאן דבני בנין כד שארי למיבני בעי לאדכרא דהא לפולחנא דקב"ה הוא בני) ז.

ט. י ואשב בהר: (ז) א"ר שמעון (ו) ודאי כתיב ואשב בהר וגו' ודאי חכמתא לא מתיישבא אלא כד בר נש יתיב ולא אויל אלא קאים בקיומיה והא אוקימנא מלי על מה כתיב ואשב ח.

ט. כז אל תפן אל קשי העם הזה וגו': (ז) וכי מאן הוא דיימא למלכא אל תפן והא כתיב ט' כי עיניו על דרכי איש וכתוב ל' אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה' וכו' וכתוב י"א האלהים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע וכו' אלא וכו' ת"ח בר נש דעביד מצוה ההיא מצוה סלקא וקיימא קמי

מראה מקומות

ה ירמיהו מז, יז. ו ד' תרומה קנג, ע"ב. ז ד' תודיע ג, ע"ב. ח ז' ויחי רכג, ע"א.
 ט איוב לה, כא. י ירמיהו כג, כד. יא קהלת יב, יד.

ביאור

(ה) אלין אקרין טובים הבתים שאתם תבנו בקדושה וקודם שתתחילו בבנין תאמרו כפה שאתם רוצים לבנות הבית לעבודת הקב"ה, בתים כאלו נקראים טובים, מפני שכל הבתים שבנו הכנענים היו בונים אותם לשם העבודה זרה והסטרא אחרא ועל בתים כאלו היה שורה רוח הטומאה, והם אינם טובים, ואסור לישב בהם, וזהו הדגשת הפסוק וישבת שרק בתים טובים שתבנה לשם שמים וישבת תוכל לשבת בהם (עיין בפ' מצודע יד, לד).

(ו) ודאי כתיב ואשב בשביל מה כתוב ואשב, לדעתי כונת הנהר לתרץ, שהרי לקמן (בפ"י, ו)

תורה אור

(1) ברכות מט, ע"ב. אביי אמר וכו' ר' מאיר סבר ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתייה.
 (2) מגילה כא, ע"א. כתוב אחד אומר ואשב בהר וכתוב אחד אומר ואכיל עמדתו בהר וכו' רבא אמר רכות מעומד וקשות מיושב ואולי כן דעת הנהר.

קב"ה ואמרה אנא מפלנייא דעביד לי וקב"ה מני לה קמיה לאשגחא בה כל יומא לאוטבא ליה בגינה. (ח) עבר על פתגמי אורייתא ההיא עבירה סלקא קמיה ואמרה אנא מפלנייא דעבד לי וקב"ה מני לה וקיימא תמן לאשגחא ביה לשצאה ליה הה"ד יב וירא ה' וינאץ וגו' מהו וירא. ההוא דקיימא קמיה. תב בתשובה מה כתיב יג גם ה' העביר חטאתך לא תמות דאעבר ההוא חובא מקמיה בגין דלא יסתכל ביה לאוטבא ליה ועל דא אל תפן אל קשי העם הזה אל רשעו ואל חטאתו יד.

פרשת ראה

יד, א בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגודדו: א) נשמתין דצדיקייא עלאין על כל אינון חילין ומשריין דלעילא. ואי תימא וכו' אמאי נחתין להאי עלמא ואמאי אסתלקו מניה, למלכא דאתיילד ליה בר, שדר ליה לחד כפר למרבה ליה ולגדלא ליה עד דיתרבי, ויולפין ליה ארחי דהיכלא דמלכא. שמע מלכא דהא בריה רב ואתרבי.

מראה מקומות

יב דברים לב, יט. יג שמואל-ב יב, יג. יד ז' קדושים פג, ע"ב.

ביאור

כתוב גם ה' העביר חטאתך, שמעביר הקב"ה העבירה מלפניו בגין דלא יסתכל ביה בכדי שלא יביט עליה וזאת היתה תפלת ובקשת משה רבינו אל תפן שלא יביט הקב"ה על העבירה או על המלאך שנברא מן העבירה. א) נשמתין דצדיקייא עלאין על כל אינון חילין ומשריין דלעילא נשמות הצדיקים הם יותר עליונים ויותר חשובים מכל החיילות ומחנות המלאכים של מעלה ואי תימא ואם תשאל, אם הנשמות הם יותר גבוהות ויותר גדולות במעלתן מכל המלאכים אמאי נחתין למה הם יורדים לעולם הזה ולמה אחר כך מסתלקים ממנו, ומסביר זאת בדרך משל למה הדבר דומה למלכא דאתיילד ליה בר

שעושה מצוה, מהמצוה הזאת נברא מלאך והוא עולה ועומד לפני הקב"ה ואומר אני מפלוני שעשה אותי, והקב"ה ממנה אותה שתעמוד לפניו שישגיח בה כל יום להיטיב לאיש בגינה בשבילה, עבר על פתגמי אורייתא ואם האיש עבר על דברי התורה, ההיא עבירה שנברא ממנה מלאך מקטרג, היא עולה ועומדת לפני הקב"ה ואומרת אני מפלוני שעשה העבירה הזאת, והקב"ה ממנה אותה ועומדת שם להשגיח למצוא הזדמנות להנקם ולכלות את האיש שעשה אותה, וזהו שכתוב וירא ה' וינאץ, מהו וירא, דאה המלאך המשתית והעבירה שעומדת לפניו, תב בתשובה אם האיש חזר בתשובה על העבירה שעשה, ע"ז

תורה אור

(ח) אבות פ"ה, מ"א ד' אליעזר בן יעקב אומר העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטגור אחד.

מה עבד ברחימו דבריה, משדר לה למטרונותא אמיה בגיניה ואעיל להיכליה וחדי עמיה כל יומא. כך קב"ה וכו' נשמתא עלאה קדישא שדר ליה לכפר להאי עלמא דיתרבי ביה ויולפין ליה אורחי דהיכלא דמלכא. כיון דידע מלכא דהא בריה אתרבי בהאי כפר (א) ועידן הוא למייתי ליה להיכליה נשמתא לא סלקא מהאי עלמא עד דאתת מטרוניתא בגינה ואעילת לה בהיכלא דמלכא. ועם כל דא אורחא דעלמא דאינון בני כפר, בכאן על פרישו דבריה דמלכא מנייהו חד פקח הוה תמן אמר לון על מה אתון בכאן וכי לאו בריה דמלכא איהו ולא אתחזי למירר יתיר ביניכו אלא בהיכלא דאבוי, כך משה דהוה פקח, חמא בני כפר דהוו בכאן, על דא אמר בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגודדו. ת"ח אילו הוו ידעין כלהו צדיקיא האי, הוו חדאן ההוא יומא דמטי לון לאסתלקא מהאי עלמא, וכי לאו יקרא עלאה הוא

ביאור

דא ועם כל זה, הגם שזה לטובת הנשמה, שכבר תיקנה בעולם הזה מה שהיתה צדיכה לתקן, דרך העולם הוא שהם בני הכפר חסירי הבנה הם בוכים על פרישו דבריה פרישת בן המלך מהם, ומסתלק מהם ועולה למעלה לעולם העליון. חד פקח הוה תמן פקח אחר היה שם, אמר להם, למה אתם בוכים האם הוא לא בנו של המלך ואינו ראוי שיגור ביניכם יותר, שכבר הגיע לשלימות הנצרכת ועליו להמצא בהיכל אביו, כך משה שהיה פקח חמא בני כפר דאה שאנשי עולם הזה שהם כבני כפר והם בוכים על פטירת הצדיק, אמר להם בנים אתם לה' אלהיכם וכל נשמות הצדיקים, הקב"ה רוצה להשתעשע עמהם ואין להצטער על הסתלקותם ועלייתם למעלה. ת"ח בא וראה אילו הוו ידעי היו יודעים הצדיקים כל זאת הוו חדאן היו שמחים ביום שהגיע זמנם להסתלק מהעולם הזה וכי

למלך שנוגד לו בן שדר ליה שלח אותו לכפר אחד למרבה ליה לגדלו עד שיגדל ויולפין ליה וילמדו אותו שם דרכי היכל המלך שמע מלכא שמע המלך אחרי זמן, שבנו כבד גדל בתורה וחכמה, ומילא את תפקידו, לכן מאהבתו את בנו, שולח את המלכה, אמו, והיא מביאה אותו ואעיל להיכליה ונכנס להיכל המלך וחדי עמיה והמלך שמח עם בנו בכל יום, כך הנשמה העליונה שדר ליה שולח אותה הקב"ה לכפר, שהוא העולם הזה, שיתגדל בעולם ושתלמוד בעולם הזה התורה והמצות לדעת דרכי היכל המלך הקדוש ולהגיע לשלימות ומכיון שידע המלך דהא בריה אתרבי שבנו נתגדל וכבר למד כל התורה ועידן הוא וכבר הגיע הזמן למייתי להביאו להיכלו, הנשמה לא מסתלקת מהעולם הזה עד שבאה המטרוניתא בשבילי לקחת אותו ולהכניסו להיכל המלך, ועם כל

תורה אור

(א) ובוה יובנו דברי הידושלמי ברכות פ"ב, ה"ח כד רמך ד' בון בר חייא על ד' ועידא ואפטר עלוי וכו' כך יגע ד' בון בתורה לעשרים ושמונה שנה מה שאין תלמיד ותיק יכול ללמוד למאה שנה, שהכונה שמה שהיה צריך לתקן בעולם הזה תיקן במשך כ"ח שנה שחל, לכן נפטר בהיותו צעיר בשנים.

דמטרוניתא אתת בגינייהו ולאובלא לון להיכלא דמלכא למחדי בהו מלכא כל יומא דהא קב"ה לא אשתעשע אלא בנשמחהון דצדיקייא א.

יד, כג ואכלת לפני ה' אלהיך וגו'; פתח ההוא רביא וכו' כתוב אחד אומר ואכלת לפני ה' אלהיך וכתוב אחד אומר ב' ושמתח לפני ה' אלהיך ב' הני קראי כד ישראל הוה שראן בארעא קדישא ואתחזון קמי קב"ה בבי מקדשא הוה מתקיימי, השתא האיך מתקיימי מאן יכיל למיכל לפני ה' ולמחדי לפני ה', אלא ודאי הכי הוא, בקדמיתא כד יתיב בר נש על פתוריה למיכל, מברך על נהמא המוציא וכו' כיון דמברך בר נש, שכינתא אתיא קמיה ומה דאמר ואכלת לפני ה' אלהיך הכא אתכליל למלא מלי דאורייתא (ב) דהכי אצטריך הואיל וקב"ה קמיה לקיימא, דכתיב ג' זה השלחן אשר לפני ה' וכתוב ואכלת שם לפני ה' אלהיך, הואיל וקאים ב"ג קמי מאריה אצטריך נמי למיחן למסכני (ג) למיתן לון כמה דאיהו יהיב ליה

מראה מקומות

א ד' ויחי רמה, ע"ב. ב דברים כו, ז. ג יחזקאל מא, כב.

ביאור

לאו יקרא האם אין זה כבוד גדול ועליון, שהמטרוניתא אתת בגינייהו באה בשבילם ולאובלא לון ולהוליק אותם להיכל המלך, שישמח המלך עמהם בכל יום, דהא קב"ה לא אשתעשע שהרי הקב"ה אינו משתעשע ושמח רק בנשמותיהם של הצדיקים. (ב) הני קראי הפסוקים האלו שכתוב בהם לפני ה' אלהיך, היו מתקיימים כד ישראל הוה שראן בארעא קדישא דק בזמן שישראל ישבו בארץ הקדושה ואתחזון קמי קב"ה והיו מתראים לפני הקב"ה בבית המקדש, השתא האיך מתקיימי עכשיו שחרב בית המקדש איך יכולים לקיים המצוה הזו, מי יכול לאכול לפני ה' ולמחדי לפני ה' ולשמוח לפני ה' אלא ודאי הכי הוא שכן הרבר שגם היום אפשר לקיים המצוה

הזאת, בקדמיתא בתחלת הסעודה כד יתיב בר נש על פתוריה כאשר יושב האיש לפני שולחנו לאכול מברך על הלחם המוציא, וכיון שמברך שכינתא אתיא קמיה השכינה באה לפניו ומה דאמר ואכלת וזה שכתוב ואכלת לפני ה' אלהיך, בזה נכלל ונדמו למלא במלי דאורייתא לדבר בדברי תורה על שלחנו וכן צריך לעשות הואיל והקב"ה קמיה נמצא לפניו, לכן צריך לעסוק בדברי תורה, הואיל וקאים ב"ג קמיה מאריה שהאיש עומד לפני אדונו אדון עולם אצטריך נמי למיחן למסכני צריך גם כן לחון לעניים, להזמין לשלחנו למיתן לון לתת להם לאכול, כמו שהקב"ה נתן לו לאכול, כך צריך לרחם על העניים ליתן להם ג"כ לאכול על שלחנו, וכן צריך שישב לפני השולחן

תורה אור

(ב) עיין באבות פ"ג, מ"ג ר' שמעון אומר וכו'.
(ג) ברכות נד, ע"ב. ואמר רב יהודה שלשה דברים מאריכין ימיו ושנותיו של אדם וכו' המאריך על שלחנו וכו' דלמא אתי עניא ויהיב ליה וכו'.

למיכל כמאן דאכיל קמי מלכא קדישא ואצטריך דלא ישתכח בלעזן על פתוריה דהא בלעזנו מסטרא אחרא הוי ורזא דא ד' הלעיטני נא ארח בלעזנו והכי אצטריך לסטרא אחרא וכתוב ה' ובטן רשעים תחסר, וע"ד ואכלת לפני ה' אלהיך כתיב ולא לפני סטרא אחרא, ואצטריך דלא יתעסק במלין בטליו, ובצרכי סעודה (שפיר) וכו', ושמחת לפני ה' אלהיך דא איהו בכוס של ברכה כד בריך בר נש בכוס של ברכה אצטריך למחדי ולאחזאה חדוה ולא עציבו כלל, כיון דנטיל בר נש בכוס של ברכה, קב"ה קאים על גביה, ואיהו אצטריך (ד) לאעטפא רישיה בחדוה ולברכא על הכוס ו'.

פרשת שפטים

טז. כא צדק צדק תרדף : א) תרין דינין, דינא מפי ב"ד דלעילא ודינא מפי ב"ד דלתתא ומהכא אשתמודע (א) אין אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שנתן לו (למזיק) רשות מלמעלה א'.

מראה מקומות

ד בראשית כה, יא. ה משלי יג, כה. ו ז' תרומה קסח, ע"א—ע"ב.
א ז' שפטים רעז, ע"ב.

ביאור

בנימוס דלא ישתכח בלעזן שלא יהא זולל, מפני שזוללות הוא מסטרא אחרא, וכמו שכתוב אצל עשו שאמר ליעקב, הלעיטני נא, שפתח פיו ואמר ליעקב שפוך הרבה, וכן עושה מי שהוא קשור להסטרא אחרא, וכמו שכתוב ובטן רשעים תחסר, שאוכלים אכילה גסה כמו רעבתן וע"ד וזה הוא הדגשת הפסוק ואכלת לפני ה' אלהיך, כראוי בנימוס ובקדושה, בלי תאוה יתירה ולא לפני סטרא אחרא ולא יאכל כדרך זולל ורעבתן שלא יכניס לפני פרוסות גדולות וכן צריך שלא יתעסק ולא ידבר בדברים בטלים על שולחנו ובצרכי סעודה שפיר מותר לדבר, ופירוש של הפסוק השני

ושמחת לפני ה' אלהיך, הכוונה היא על כוס של ברכה בברכת המזון, בזמן שמברך ברכת המזון בכוס של ברכה אצטריך למחדי צריך לשמוח ולאחזאה ולהראות שמחה ולא עצבון כלל, כיון דנטיל בר נש שלוקח האיש כוס של ברכה לברך, הקב"ה עומד על גביו ולכן צריך הוא לעטוף ראשו, ללבוש הכובע העליון על הראש ולא מספיק שיושב בכפה ומצנפת קטנה, ועליו ללבוש גם את הכובע העליון ולברך ברכת המזון על הכוס.

א) תרין דינין שני דינים, זה שכתוב שתי פעמים צדק צדק, בכדי לדעת שבשני דינים נידון האדם מפי ב"ד דלעילא מבתי דין

תורה אור

(ד) לאעטפא רישיה ברכות נא, ע"א. רב אסי פריס סודרא על ראשיה. (עיין בשו"ע או"ח סי' קפג בכה"ט ס"ק יא).
(א) חולין ז, ע"ב. ואמר רבי חנינא אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה.

יח. יג תמים תהיה עם ה' אלהיך: כל מאן ב) דנטיר ברית קדישא אזדווגת ביה שכינתא ושדיאת עליה ובגין כך וכו' תמים תהיה ולבתר עם ה' אלהיך בזווגא חדא דכיון דנטיר ברית, דא, עם ה' להוי ולא אתפרש מניה ב.

תמים תהיה עם ה' אלהיך: ג) מה בין תם לתמים, באברהם כתיב ג התהלך לפני ה' והיה תמים, יעקב דאשתלם יתיר כתיב ביה ד' ויעקב איש תם, אמאי אקרי איש תם בגין דלא אשתאר ביה פסולת כלל דהא פריעה הוה בו ה.

כ, יט כי תצור אל עיר ימים רבים: ד) ת"ח, כמה חביבין אינון דמשתדלי באורייתא קמי קב"ה דאפילו בזמנא דדינא תליא בעלמא ואתייב רשו למחבלא לחבלא, קב"ה פקיד ליה עלווייהו על אינון דקא משתדלי באורייתא, והכי אמר ליה קב"ה, כי תצור אל עיר, בגין חוביהון סגיאיין דחטאון לקמאי ואתחייבו בדינא ימים רבים מאי רבים תלתא יומין דא בתר דא (ב) דאשתמודעא דבר במתא וכו',

מראה מקומות

ב ד' שלח קסו, ע"א. ג בראשית יז, א. ד שם כח, כו. ה ז' שלח קסג, ע"א.

ביאור

שלמעלה וכן מבית דין שלמטה ומהכא
אשתמודע ומכאן אנחנו יודעים שאין אדם
נוקף אצבעו מלמטה עד שנתן לו רשות
מלמעלה היינו שאין אדם נזוק מלמטה עד
שדנים ונגזר מקודם ע"י ב"ד של מעלה.
ב) דנטיר ברית קדישא כל מי ששומר
הברית קודם אזדווגת ביה שכינתא השכינה
מתחברת עמו ושדיאת עליה ושורה ושוכנת
עליו וזהו פירוש הכתוב, תמים תהיה, אם
תהיה תמים ותשמור הברית קודם ולבתר
ואח"כ תהיה עם ה' אלהיך בזווגא חדא בחבור
אחד, כיון דנטיר ברית שהוא שומר הברית,
או עם ה' יהיה ולא אתפרש מניה והקב"ה
לא יפרוש ממנו.
ג) מה בין תם לתמים מהו ההפרש בין תם
לתמים, אצל אברהם כתוב והיה תמים ואצל

יעקב אבינו כתוב ויעקב איש תם, מפני שתם
הוא מדרגה יותר גדולה וגבוהה, ועל יעקב
נאמר ויעקב איש תם שלא נשאר בו שום
פסולת מפני שקיים גם מצות פריעה ואילו
אברהם קיים רק מצות מילה ולא מצות פריעה.
ד) תא חזי בא וראה כמה חביבים לפני
הקב"ה אינון דמשתדלי באורייתא אלו
שעוסקים בתורה, שאפילו בזמן שדינים
שולטים בעולם ואתייב רשו למחבלא,
לחבלא וניתן רשות למלאך המחבל לחבל,
הקב"ה מצוה למחבל על אלה העוסקים בתורה
לבל יגע בהם והכי אמר ליה קב"ה וכך
אומר הקב"ה למחבל, כי תצור אל עיר בגין
חוביהון סגיאיין משום שיש לבני העיר
הרבה עוונות שחטאו לפני ונתחייבו בדין
שתהא מגפה בעיד ימים רבים, היינו שלשה

תורה אור

ב) תענית יט, ע"א. איהו דבר עיד המוציאה חמש מאות דגלי ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה
ימים זה אחר זה הרי זה דבר.

תא ואפקיד לך על בני ביתי לא תשחית את עצה דא ת"ח (ג) דדא איהו במתא דאיהו אילנא דחיי אילנא דיהיב איבין. ה) ד"א לא תשחית עצה ההוא דיהיב עיטא למתא לאשתובא מן דינא ואוליף לון ארחא דיהכון בה וע"ד לא תשחית את עצה לגדוח עליו גרון לגדחא עליה דינא ולא לאושטא עליה חרבא מלהטא חרבא משננא ההיא דקטלא לשאר אינשי דעלמא. כי ממנו תאכל וכי ההוא מחבלא אכיל מניה, לא, אלא כי ממנו תאכל וכו' דלית הנאה ותיאובתא לרוח קודשא בהאי עלמא אלא אורייתא דההוא זכאה, כביכול איהו מפרנס לה ויהיב לה מזונא בהאי עלמא יתיר מכל קרבנין דעלמא וכו' ומיומא דאתחרב בי מקדשא ובטלו קרבנין (ד) לית ליה לקב"ה אלא אינון מלין דאורייתא, ואורייתא דאתחדשא בפומיה וכו' וכיון דממנו תאכל וכו' לא תכרות הוי זהיר ביה דלא תקרב ביה וכו', לבא מפניך במצור מלה דא אהדר לרישא דקרא דכתיב לא תשחית את עצה, ההוא דיהיב לון עיטא ואתקין

ביאור

העולם, כי ממנו תאכל, ושואל הנה, האם המחבל אוכל ממנו, מן התלמיד חכם הצדיק, ומשיב לא כן, אלא פירוש הרבדים, כי ממנו תאכל פירושו דלית הנאה ותיאובתא שאין הנאה ותיאובון ותשוקה לרוח הקודש בעולם הנה, דק התורה של הצדיק הזכאי הנה, וזהו נחשב כמו שהצדיק הזה הוא מזין ומפרנס ונותן לה מזונות בעולם הזה יותר מכל קרבנות שבעולם, ומזמן שחרב בית המקדש ובטלו הקרבנות, אין להקב"ה נחת דוח בעולם הזה אלא דק מדברי התורה של הצדיק הזה ומחידושי תורה שמתחדשין מפיו של התלמיד חכם ומכיון דממנו תאכל, שכל העולם ניזון דק מתורתו של הצדיק, לכן הנני מזהירך לא תכרות וכו', לא תקרב אליו, כל זה מזהירה התורה הקדושה למלאך המשחית מלאך המות. לבא מפניך במצור זה שכתוב לבוא מפניך

ימים, זה אחד זה, שנתגלה דבר במתא שמתים במחלת דבר בעיר תא ואפקיד לך בא ואצור ואזהירך על בני ביתי לא תשחית את עצה אלו תלמידי חכמים הנמצאים בעיר, שהם כמו עץ חיים אילן דיהיב איבין אילן שעושה פירות, באלה אל תגע ומחלת הדבר לא תהיה בהם.

ד"א פירוש אחר, לא תשחית את עצה לשון עצה, אלו החכמים והצדיקים דיהיב עיטא שנותן עצות לאנשי העיר לאשתובא מן דינא שינצלו מן הדין ומן הפורעניות ואוליף לון ומלמד אותם ארחא דיהכון בה הדרך שילכו בה, בדרך התורה והמצוה, ומפני זה מזהיר הקב"ה למלאך המשחית, מלאך המות, לא תשחית את עצה לגדוח עליו גרון, דהיינו, להטיל עליו את הדין, ולא תשלוף עליו חרב לוהטת, חרב שהיא הודגת לשאר אנשי

תורה אור

(ג) תענית ז, ע"א. הכי אמר ד' יוחנן מ"ד כי האדם עץ השדה וכו' אם תלמיד חכם הגון הוא ממנו תאכל ואותו לא תכרת.

(ד) ברכות ת, ע"א. והיינו דאמר ד' חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד.

למתא לבא מפניך במצור איהו יהיב לון עיטא לאתקנא לאהדרא בתיובתא ואתקין לון מאני זיינין וכו' לבא מפניך, מאי לבא מפניך, לבא לקמאי ולאעלא מפניך מקמי דחילו דילך, במצור, באתר דעלאין ותתאין לא יכלין לעאלא תמן ומאן איהו, דרגא דבעלי תשובה (ה) עאלין תמן ו.

פרשת כי תצא

כא, יח—יט **כי** יהיה לאיש בן סודר ומורה וגו' ותפשו בו אביו וגו' : **א**) תנינן דבההיא שעתא אמר קב"ה למשה כתוב, א"ל משה מאריה דעלמא שביק דא, אית אבא דעביד כדין לבריה, ומשה מרחיק הוה חמי בחכמתא כל מה דזמין קב"ה לבני ישראל, אמר מאריה דעלמא שבוק מלה דא, אמר ליה קב"ה למשה, חמינא מה דאת אמר כתוב וקבל אגרא, את ידעת, ואנא ידע יתיר, מה דאת חמי, על ההוא עובדא, דרוש קרא ותשכת, בההיא שעתא רמו ליה ליופיאל רבנא דאורייתא אמר למשה אנא דרישנא להאי קרא כתיב כי יהיה לאיש, דא קב"ה, דכתיב א' ה'

מראה מקומות

ו' ד' בלק רב, ע"א. א שמות טו, ג.

ביאור

למשה, כתוב פרשה זו של בן סורר ומורה, אמר לו משה מאריה דעלמא אדון העולם שביק דא עזוב את זה, וכי יש אב שעושה כן לבנו להוציא משפט להרגו, ומשה מרחיק הוה חמי היה רואה בחכמה מרחוק כל מה שעתיד הקב"ה לעשות לישראל, שבפדשת בן סורר ומורה כתוב, שאם הבן איננו שומע בקול אביו ואמו והוא זולל וסובא, אזי צריך לסקול אותו, ומפני זה אמר משה אדון העולם תעזוב דבר זה, אמר לו הקב"ה למשה חמינא מה דאת אמר אני רואה מה שאתה אומר כתוב ותקבל שכר את ידעת ואנא ידע יתיר אתה יודע אבל אני יודע יותר ממך את מדרש הפסוק, שיש בו זכות על ישראל, באותו

במצור, זה חוזר לתחילת הפסוק, שכתוב לא תשחית את עצה, היינו שלא תשחית את הצדיק שנותן עצה לכל העם שיחזרו בתשובה ומתקן להם כלי זיין, שלא תוכל לגשת אליהם להזיקם. מאי לבא מפניך מהו הפירוש של התיבות לבוא מפניך, הפירוש הוא לבוא לקמאי לבוא לפני (לפני הקב"ה) ולהכנס מפניך מקמי דחילו דילך מפני הפחד שלך, שהם מפחדים ממך (ממלאך המות), הם עושים תשובה בכרי שיוכלו להכנס במצור במקום שעליונים ותחתונים אינם יכולים להכנס, ומהו המקום, זהו המקום שבעלי תשובה נכנסים לשם וזהו מקום סתר ומחסה מפניך שלא תוכל להזיקם. א) תנינן למדנו שבאותו הזמן אמר הקב"ה

תורה אור

(ה) ברכות לר, ע"ב. דאמר ר' אבהו במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין.

איש מלחמה, בן, דא ישראל, סודר ומורה דכתיב ב כי כפרה סררה סדר ישראל אינגו שומע בקול אביו ובקול אמו, דא קב"ה וכנסת ישראל, (א) ויסרו אותו דכתיב ג ויעד ה' בישראל וביהודה ביד כל נביאי כל חוזה וגו', ולא ישמע אליהם דכתיב ולא ישמעו אל ה' וגו' ותפשו בו אביו ואמו בדעתא חדא בהסכמה חדא והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו, אל זקני עירו, אל זקני עירם ואל שער מקומם מיבעי ליה מאי אל זקני עירו ואל שער מקומו, אלא אל זקני עירו, דא קב"ה, זאל שער מקומו, דא כנס"י וכו', דאע"ג דכלא ידעין, דינא לעילא איהו, בגין דבי דינא דאמא ואבא קריבין אינון לישראל ואחדין בהו וכל קריב לא דאין דינא לקרובים ופסול איהו לדינא ובקדמיתא מה כתיב אל זקני עירו ואל שער מקומו כיון דחמא קב"ה דאינון קריבין מיד סליק דינא משער מקומו, מה כתיב בתריה ואמרו אל זקני עירו לחוד ואל שער מקומו לא כתיב אלא אל זקני עירו, בנגו זה ודאי ולא דשאר

מראה מקומות

ב הושע ה, טו. ג מלכים ב, יג.

ביאור

הזמן דמו הקב"ה להמלאך יופיאל דב התורה ואמר למשה אני אדרוש להפסוק הזה, כתיב כי יהיה לאיש, לאיש זה הקב"ה שנקרא איש, כמו שכתוב ה' איש מלחמה, בן זה ישראל כמו שכתוב בנים אתם לה', סודר ומורה כמו שכתוב כי כפרה סודרה סדר ישראל, אינגו שומע בקול אביו ובקול אמו זהו הוא קב"ה וכנסת ישראל, ויסרו אותו כמו שכתוב ויעד ה' בישראל וביהודה, שהזהירם ע"י הנביאים שישובו מדרכם הרעה ולא שמעו לאזהרת הנביאים, ותפסו בו אביו ואמו בדעה אחת ובהסכמה אחת, והוציאו אותו אל זקני עירו, הדי הזכיר אביו ואמו, היה צריך לכתוב אל זקני עירם בלשון רבים, אלא הכונה היא אל זקני עירו, זה הקב"ה, ואל שער מקומו זה כנסת ישראל, ואף על גב דכלא ידעין דינא לעילא איהו (לא

זכיתי להבין פירוש התיבות האלו ואולי הפירוש הוא כך) הגם שכולם יודעין הדין הזה של בן סודר ומורה אבל דינא לעילא איהו הדין הזה ישפוט הקב"ה בעצמו ולא בבית דין שלמטה בגין דבי דינא דאמא ואבא מפני שהבית דין שלמטה בעולם הזה של כנסת ישראל קריבין אינון לישראל הם קרובים לישראל ואחדין בהו ואחוזים בהם וכל קרוב לא דאין דינא לקרוביו אינו יכול להיות דין לקרובים ופסול הוא לדינא להיות דין בדבר. בקדמיתא מה כתיב ועכשיו יובן מה שכתוב קודם והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו, ושער הוא מקום ישיבת הבית דין דלמטה כיון דחמא קב"ה דאינון קריבין שדאה הקב"ה שהם, היינו הבית דין דלמטה, הם קרובים סליק דינא משער מקומו סילק את הדין הזה משער מקומו,

תורה אור

(א) ברכות לה, ע"ב. ואין אביו אלא הקב"ה שנאמר הלא הוא אביך קנך ואין אמו אלא כנסת ישראל שנאמר שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן.

עמין, סורר ומורה וגו' מאי שנא דהא בקדמיתא לא כתיב זולל וסובא ולבסוף כתיב זולל וסובא, אלא מאן גרים להו לישראל למיהוי סורר ומורה לגבי אבוהון דבשמיא בגין דאיהו זולל וסובא בשאר עמין דכתיב ד ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם וכתיב ה ויאכל העם וישתחוו דעקרא ויסודא אכילה ושתיה, (ב) כד עבדין בשאר עמין, דא גרים לון למיהוי בן סורר ומורה לגביה אבוהון דבשמיא, וע"ד ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים אלן כל שאר עמין דהוו מקלעין להו באבנים וסתרין שורין ומנתצין מגדלין ולא מהני לון כלום כיון דשמע משה כדין, כתב פרשתא דא ו.

כא, כג ל'א תלין נבלתו וגו' : (ב) דאפשר דקב"ה גזר עליה בגין למיתי בגלגולא אחרא מיד בההוא יומא דאתפטר לאוטבא ליה וכל זמנא דלא אתקבר גופא

מראה מקומות

ד תהלים קו, לה. ה במדבר כה, ב. ו' בלק קצו, ע"ב ; קצח, ע"א.

ביאור

בגוים וילמדו מעשיהם ועל ידי זה נכשל במאכלות בלתי הגונות וכשרות, שעיקר היסוד הוא אכילה ושתיה, אב עושים זאת בין העמים על ידי זה נכשלים בשאר עבירות דא גרים לון זה שנעשה זולל וסובא בין העמים זה גרם לו שיהיה בן סורר ומורה לאביהם שבשמים, ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים שכל האומות שונאים לישראל באשר הם ישראל, ורודפים אותם מקלעין להם באבנים וזורקים עליהם אבנים וסתרין שורין וסותרים חומות ובתים ועושים פרעות בישראל ולא מהני לון כלום ולא מועיל להם כלום כיון דשמע משה אחרי ששמע משה דבר זה כתב פרשה זו.

(ב) דאפשר דקב"ה גזר עליה שיכול להיות, שהקב"ה גזר על הנשמה שתבוא בגלגולא אחר עוד באותו היום שנפטר, כדי להטיב לו וכל זמנא וכל זמן שלא נקבר הגוף, הנשמה איננה

מבית דין שלמטה מה כתיב בתריה מה כתוב אחר כך ואמרו אל זקני עירו לחוד ואל שער מקומו לא כתוב ובזה נבין שאחר כך נזכר רק ואמרו אל זקני עירו (של הקב"ה) ולא נזכר ואל שער מקומו, מפני שהקב"ה ברחמיו יפסול את הבית דין הנה וידין בעצמו הדין הנה. בנגו זה ודאי הוא בן שלנו ולא של שאר עמים, סורר ומורה וזולל וסובא מאי שנא בקדמיתא לא כתוב זולל וסובא מהו, שבתחילת הענין כתוב רק, כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שומע בקול אביו וגו' ולא נזכר שהוא זולל וסובא ולבסוף כתוב זולל וסובא, אלא זה בא ללמד זכות על ישראל, שהסיבה שאיננו שומע בקול אביו ואמו מאן גרים להו מי היה הגורם שנעשה בן סורר ומורה לאביו שבשמים בגין משום שהוא זולל וסובא בין העמים, שנגזר עליו להיות בגלות בין העמים וכתוב ויתערבו

תורה אור

(ב) עיין תוספות שבת יב, בד"ה רבי נתן אומר קרא והטה, דמוכה דמאכלות אסורות פוגמין את נפש האדם יותר מחילול שבת שהוא איסור סקילה,

נשמתא לאו עאלת קמי קב"ה ולא יכלא למיהוי בגופא אחרא בגלגולא תניינא דלא ייבין לנשמתא גופא אחרא (ג) וכו' עד דיתקבר קדמאה. (ג) ד"א כד אתפרשא נשמתא מן גופא ובעיא למיזל ליההוא עלמא לא תיעול ליההוא עלמא עד דיהבין לה גופא אחרא מנהורא ולבתר יכלא למיעל וכו' וכל כמה דגופא לא אתקבר צערא הוא לנשמתא ורוח מסאבא אודמן לשרייא עלוי ולסאבא ליההוא גופא ובגין דההוא רוח מסאבא אודמן לא ליבעי ליה לאיניש למיבת ההוא גופא ליליא חד בגין דרוח מסאבא אשתכח בליליא ואשתטח בכל ארעא לאשכחא גופא בלא נפשא לסאבא ליה ז.

כב. טז את בתי נתתי לאיש הזה : (ד) בקדמיתא אצטריך לאעלא לכלה לגבי חתן, כד"א את בתי נתתי. וגו' ולבתר איהו ייתי לגבה, דכתיב ח ויבא אליה ט.
כד. טו ולא תבוא עליו השמש : (ה) אודהר דלא תתכניש בגינוי מעלמא עד לא ימטי זמנך לאתכנשא כד"א י עד אשר לא תחשך השמש וגו' י"א.

מראה מקומות

ז' אמר פח, ע"ב. ח בראשית כט, לג. ט ז' פקודי רלה, ע"א.
י קהלת יב, ב. י"א ז' קדושים פד, ע"ב.

ביאור

אחת, משום שרוח הטומאה מצויה בלילה והולך ומשוטט בכל הארץ למצוא גוף בלא נשמה לטמא.
(ד) בקדמיתא בתחילה צריך אבי הכלה להכניס את הכלה אל החתן, מפני שכתוב את בתי נתתי וגו' ולבתר ואחר כך החתן בא אליה כי כבר נחשב כאילו הבית שלה והבעל בא לרשותה.
(ה) אודהר דלא תתכניש בגינוי מעלמא תזהר שלא תאסף על ידו מן העולם עד לא ימטי זמנך לאתכנשא לפני שיגיע זמנך להאסף ולמות ע"י שאתה עושק את העני ולא תשלם לו שכרו ביומיו, והוא העמיד את עצמו בסכנת נפשות במלאכתך תענש ותמות לפני הזמן, וזהו הפירוש לא תבוא עליו השמש.

עולה לפני הקב"ה ואין יכולה לרדת בגוף אחד בגלגול שני דלא ייבין משום שאין נותנים הנשמה לגוף אחר כל זמן שלא נקבר הגוף הראשון, לכן צותה התורה לא תלין וגו'.
(ג) ד"א פירוש אחר, בזמן שנפרדת הנשמה מהגוף ורוצה ללכת לעולם העליון, לא תוכל להכנס לעולם העליון עד שנותנים לה גוף אחד מן אור, וכמו אליהו הנביא שיש לו שני גופים, אחד שבו מתראה כשיורד לעולם הזה והשני שבו עולה לשמים בין המלאכים, ולאחר כך יכולה להכנס וכל זמן שהגוף לא נקבר צער הוא לנשמה ורוח הטומאה מזדמן לשרות עליו ולטמא לגוף הזה, ומשום שרוח הטומאה מוכן לטמא הגוף, לא צריך לאדם למיבת ההוא גופא להלין את הגוף הזה אפילו לילה

תורה אור

(ג) עיין קה"ר פ' יב, ר' פנחס ור' חלקיה בש"ד סימון אימתי והרוח תשיב אל האלקים אשר נתנה לכשישוב העפר על הארץ.

פרשת כי תבוא

כּו, ג הגדתי היום לה' אלהיך : א) אמר רבי יצחק וכו' מהו הגדתי היום לה' אלהיך, לה' אלהינו מיבעי ליה, אמר ליה ר' שמעון וכי האי בלחודוי הוא והא כתיב א' כי ה' אלהיך מביאך וגו' ב אשר ה' אלהיך נותן לך ג כי ה' אלהיך איש אכלה הוא וכלהו הכי, אלא הכי תנינן, (א) כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלה וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלה, מאי טעמא, משום דזרעא קדישא לארעא קדישא סלקא ושכינתא באתרא יתבא והאי בהאי תליא ומשה לא קאמר אלהיך אלא לאינן דהוו זמינין (ב) למיעל לארעא קדישא ולקבלא אפי שכינתא ומה דלא אמר אלהינו משום דהא משה לא זכה למיעל לארעא ובגיני כך אלהיך ודאי בכל אתר וכו', א"ל ודאי הכי הוא, אבל הכא כתיב ובאת אל הכהן אשר

מראה מקומות

א דברים ת, ז. ב שם ז, טו. ג שם ה, כז.

ביאור

תזהר שלא תבוא ותשקע שמשך, שמש החיים, קודם הזמן, שנגזר עליך לחיות, ומביא ראייה לדבר ששמש הוא כנוי לחיי האדם.
 א) אמר רבי יצחק, ר' יצחק שאל לר' שמעון, מהו הגדתי היום לה' אלהיך למה כתוב לה' אלהיך הלא היה צריך לכתוב לה' אלהינו, ע"ז ענה לו ר' שמעון וכי האי בלחודוי הוא האם זה המקום היחידי שכתוב אלהיך, הלא יש עוד מקומות, שמשה אמר לישראל אלהיך, אלא הכי תנינן כך למדנו כל הדר כל מי שגר בארץ ישראל הוא דומה כמי שיש לו

אלוה וכל שגר בחוצה לארץ, דומה כמי שאין לו אלוה ומשה דיבר עם ישראל במדבר, בחוץ לארץ, אלא דהוו זמינין למיעל שהיו עתידים להכנס לארץ שריאל ולקבל את פני השכינה שם ומה דלא אמר ומה שלא אמר אלהינו, מפני שמשה לא זכה למיעל לארעא להכנס לארץ ישראל ולכן אמר אלהיך. ודאי בכל אתר וכן בכל מקום שזכר בתורה אלהיך, הוא מטעם זה, א"ל ע"ז שאל ר' יצחק, אם כן נכון הטעם, שבכל מקום שדיבר משה עם ישראל במדבר אמר אלהיך אבל הכא

תורה אור

(א) כתובות קי, ע"ב. שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלהי וכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלהי.
 (ב) הגם שעדיין באותו הזמן שדיבר משה עם ישראל עדיין היו בחוץ לארץ, ואולי נוכל להטעים הדברים ע"י מאמר דו"ל בכתובות עה, ע"א. על הפסוק ולציון יאמר איש ואיש יולד בה אמר ר' מיישא בר בריה דר' יהושע בן לוי אחד הנולד בה ואתר המצפה לראותה שגם מי שמצפה לראות את ציון ועדיין הוא בחו"ל הוא כמו שנולד בה וגם פה אלה מישראל שהיו עתידין ליכנס לאר"י ומצפים לראותה הם בכלל אישי רמי המעלה וכבר נמשך עליהם אור קדושת אר"י עוד בהיותם עדיין בחו"ל.

יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלהיך והא איננו בארעא שריין, מ"ט אלהיך ולא אלהינו, אלא איננו בעיני לאחזאה ולאודאה דבגיני דחסד עלאה זכאן לכל האי ושריין בארעא ועאלן לההיא ארעא ועבד עמהון כל איננו טבאן ובגיני כך הו אמרין מלין אלין לכהן וכו' ולא לבר נש אחרא משום דאתי מסטרא דחסד ז'.

כו. ז' ושמחת לפני ה' אלהיך: (ב) דא איהו בכוס של ברכה כד בריך בר נש בכוס של ברכה אצטריך למחדי ולאחזאה חדוה ולא עציבו כלל, כיון דנטיל יבר נש כוס של ברכה קב"ה קאים על גביה ואיהו אצטריך (ג) לאעטפא רישא בחדוה ולברכא על הכוס ה'.

כו. ט' הסכת ושמע ישראל היום הוזה נהיית לעם: (ג) היית מיבעי ליה מאי נהיית, אלא בכל אתר עם, כד אתברו לבייהו לפולחנא דקב"ה כד"א ו' נהיית ונחליתי וכו' נהיית לעם תברת לבך לפולחנא דקב"ה ז'.

מראה מקומות

ד' ז' יתרו עט, ע"ב. ה' ז' תרומה קסת, ע"ב. ו' דניאל ח, כז. ז' ז' תרומה קס, ע"ב.

ביאור

כתיב כאן בפרשה זו מדובר על הזמן שכבר נמצאים בארץ ישראל ומביאים בכורים ומדברים אל הכהן, למה כתוב כאן אלהיך ולא כתוב אלהינו, אלא הטעם הוא, שמי שהביא בכורים בעיני לאחזאה ולאודאה היה צריך להראות להקב"ה ולהודות שהוא איננו חושב שבזכותו וצדקתו זכה לכל אלה, שנכנס לארץ ישראל וזכה לשדות וכרמים וכל טוב דבגיני חסד עלאה שרק בגלל החסד העליון זכו ונכנסו לארץ ושעשה עמהם הקב"ה כל הטוב, ומתנהג בענוה ואיננו מעיז לאמר אלהינו ובגיני כך ומפני זה היו אומרים הדברים האלו לכהן ולא לבר נש אחרא ולא לאיש אחר משום דאתי מסטרא דחסד שהכהן בא מצד החסד. (ב) דא איהו בכוס של ברכה זה שנאמר

ושמחת הכונה על כוס של ברכת המזון אצטריך למחדי צריך הוא לשמות ולהראות שמחה בלי שום עצבון כלל כיון דנטיל שלוקח כוס של ברכה לברך ברכת המזון, קב"ה עומד עליו ולכן צריך שישב באימה ולעטוף הראש בכובע עליון על גבי הכפה הקטנה שעל ראשו בשמחה ולברך על הכוס. (עיין פ' ראה יד, נג).

(ג) היית מיבעי ליה צריך היה לכתוב היית ולמה כתוב נהיית אלא בכל אתר, עם בכל מקום שישראל נקראו בשם עם, רק כד אתברו לבייהו לפולחנא כאשר שברו לבם לעבודת השי"ת, ונהיית הוא מלשון שבירה תברת לבך לפולחנא דקב"ה שברת לבך לעבודת הקב"ה.

תורה אור

(ג) ברכות נא, ע"א. רב אסי פריס סודרא על רישיה.

כח. מז תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל: (ד) בשמחה, בזמן דכהני הוו קרבין קרבנין ועלוון ודא הוא בשמחה, ובטוב לבב, (ד) אלין ליואי, מרוב כל, אלו ישראל דהוו אמצעיים ביניהו ונטלי ברכאן מכל סטרין דכתיב ח הרבית הגוי וכו' ט.

כח. סא גם כל חלי וגו' יעלם ה': (ה) **הכא** אינון הבטחות דאבא על בריה ברחימו סגי, יעלה לא כתיב אלא יעלם, יכבש לון ויכסה לון בנוקבא בדוכתייהו דלא יפקון לבר וכו' עד השמדך מה דלא יהיה לעלם ולעלמי עלמיא דהא אומי קב"ה דלא ישיצו ית ישראל לעלם ולעלמי עלמין ודוכרניהון יהי קיים תדירא דכתיב י כן יעמוד זרעכם ושמכם והואיל ובאומאה איהו דלא ישתיצון ישראל זמינא דיהון כל מכתשין ומרעין טמירין ומכוסין דלא יפקון לבר לאבאשא לון עד זמנא דישתיצון מן עלמא מה דלא יהא לעלם ולעלמי עלמין יא.

כח. סח והשיבך ה' מצרים וגו': (ו) הכא הבטחות ונחמות דזמין קב"ה למיעבד לישראל בסוף יומיא והשיבך ה' מצרים באניות הבטחותא למיעבד ולאבא נסין

מראה מקומות

ח ישעיהו ט, ב. ט ז' וירא קטו, ע"א. י ישעיהו סו, כה. יא ז"ח תבוא עא, ע"א.

ב י א ו ר

(ד) בשמחה אימתי היה זמן השמחה, בזמן שהכהנים היו מקריבים קרבנות ועלוון ועולות ובטוב לב זה נאמר על הלויים שהיו שרים בזמן הקרבת הקרבנות, מרוב כל זה נאמר על ישראל, שהיו אמצעים ביניהם, בין הכהנים והלויים והיו מקבלים ברכות מכל סטרין מכל הצדדים.

(ה) **הכא** אינון הבטחות התוכחות הן הבטחות טובות, כמו שאב מרחם על בנו ברחימו סגי ברוב אהבה, שהרי לא כתוב יעלה אלא יעלם וזו לשון העלמה וכיסוי, כמו שכתוב והתעלמת (לעיל כב, א) ופה הכוונה יכבש לון ויכסה לון שכל החלאים וכל המכות שהיו ראיות שתבאנה עליך יסתירם הקב"ה ויכסם דלא יפקון לבר שלא יצאו

לתוך ולא יבואו עליך עד השמדך רק אחרי השמדך וזה באמת לא יהיה לעולם דהא אומי שהרי נשבע הקב"ה שלא יכלם ולא ישמידם ודוכרניהון יהי קיים תדירא וזכרונם יהיה קיים לעולם כמו שכתוב הבטחת הקב"ה כן יעמוד זרעכם ושמכם. והואיל ובאומאה איהו דלא ישתיצון ומכיון שנשבע הקב"ה שישדאל לא יכלו אם כן ברור שכל המכות והצרות יהיו טמירין ומכוסין יהיו מכוסים שלא יצאו לתוך לאבאשא לון להרע להם לישראל עד זמן דישתיצון שישמדו מן העולם שזה לא יהיה לעולם.

(ו) **הכא** הבטחות גם בפסוק זה נרמזו הבטחות שיעשה הקב"ה לישראל בסוף הימים, והפירוש והשיבך ה' מצרים שהקב"ה יעשה לנו נסים

תורה אור

(ד) ערכין יא, ע"א. רב מתנה אמר מהכא, תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב הוי אומר זה שירה (שהיו הלויים שרים בזמן העבודה).

ואתוון דעבד קב"ה במצרים ביומין קדמאין כמה דאת אמר י"ב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות וגו' :

באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תסיף עוד לראתה וגו' : ז) הכא הוא דאמרת דאת דריש בעניות (ה) שתכלה פרוטה מן הכיס, אבל זמינין כל בני עלמא למיתי עלייהו דישאל על ספינן דימא ויחשבון לשיצאה לון מן עלמא וכלהו טביעין גו ימא, כמא דעבד ביומין קדמאין ותמן איהו חדוה סגיאה כתיב הכא באניות וכתיב התם י"ג באניות רנתם מה להלן רנה (ו) אף כאן רנה בדרך אשר אמרתי לך, מן יומא דאתברי עלמא לא גלי גבורתיה קב"ה לאתחזאה בעלמא ושעתא דרעותא אלא בהווא דרך, כי כאשר ראיתם את מצרים, באותו דרך ובהווא גוונא יעביד לך. ח) דהא לבתר מכל שאר סטרין יתכנשוו עלייהו, ויחשבון ישראל דבזמנא דא יתאבדון ואינן זמינין לבעלי דבביהון, הדא הוא דכתיב והתמכרתם שם ונמכרתם לא כתיב אלא והתמכרתם בלבבכון תחשבון ככה ולא הכי דהא אין קונה

מראה מקומות

י"ב מיכה ז, טו. י"ג ישעיהו מג, יד.

ביאור

ודרשינן גזירה שוה פה כתוב באניות וכתוב שם ביסעיהו באניות רנתם כמו ששם נכתב אצל אניות רנתם שיהיה שמחה גם פה הפירוש אניות של שמחה וזה שכתוב פה בדרך אשר אמרתי לך הוא לרמוז שכמו שזמנן בריאת העולם לא גילה הקב"ה גבורתו שתראה בעולם ולא שעת רצון אלא בדרך ההוא למצרים כי כאשר ראיתם את מצרים באותו הדרך ובוה האופן יעשה לך נסים.

ח) דהא לבתר מפני שבסוף הגלות מכל שאר סטרין יתכנשוו עלייהו יתאספו מכל הצדדים למלחמה על ישראל, וישראל יחשבו אז, שיאבדו ושהם כמו מכורים לבעלי דבביהון לשונאיהם הדא הוא דכתיב וזוהי כוונת הדברים והתמכרתם שלא נאמר ונמכרתם שבאמת לא ימכרו, אלא שבלבם

ונפלאות עוד הפעם כמו שעשה בזמן יציאת מצרים וכוונת התיבה והשיבך שישוּב עוד הפעם לעשות לנו נסים.

ז) הכא הוא דאמרת פה שאמרת לדרוש "בעניות" מפני שלפעמים מתחלף אל"ף בעיי"ן והיינו לדרוש שזמן הגאולה תהיה בזמן שיעשו ישראל בעניות כמו שאמרו רז"ל שאין בן דור בא רק בזמן שתכלה פרוטה מן הכיס, אבל יש לדרוש תיבת באניות באופן אחר היינו זמינין כל בני עלמא למיתי עתידין כל אומות העולם לבוא על ישראל למלחמה על ספינות הים ויחשבון לשיצאה ויחשבו לכלות את ישראל מן העולם וכולם יטבעו בים ויעשה לנו נסים כמו שעשה נסים לאבותינו בימים קדמונים ביציאת מצרים ותמן איהו חדוה סגיאה ושם יהיה לנו שמחה גדולה

תורה אור

(ה) סנהדרין צו, ע"א אין בן דוד בא וכו' עד שתכלה פרוטה מן הכיס.

(ו) זהו כפירש"י ודלא כפירושי המצודת דור, והמלבי"ם ועוד.

כתיב ולית מאן דיכיל לשלטאה עלייכו וכל דא לסוף יומיא ותלייא כולא בתיובתא וכולא סתים כמה דכתיב למען תשכילו את כל אשר תעשון מאן דאית ליה לבא יסתכל וידע לאתבא למאריה י'ד.

פרשת נצבים

כט, כב אשר הפך באפו ובחמתו : א) באפו בעוה"ז ובחמתו בעוה"ב א.

ל, ב ושבתי עד ה' אלהיך וגו' : רבי אליעזר אומר כל הגליות שגלתה כנסת ישראל נתן לה הקב"ה זמן וקץ ונתעוררה תמיד בתשובה וגלות האחרון אין לו קץ וזמן אלא הכל תלוי בתשובה שנאמר ושבתי עד ה' אלהיך וגו' אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו' ב) אמר לו ר' עקיבא אם כן איך יהא דא להתעוררא כלהון כחדא בתשובה מאן דהוי בסייפי שמיא וכו' היך יתחברון כחדא למעבד תשובה אמר לו ר' אליעזר חייך דאי יחזרון בתשובה דישי כנישתא או חדא כנישתא בזכותם יתכנס כל גלותא וכו' דקב"ה איסתכי תדירא אימתי יחזרון ויעבד להון

מראה מקומות

י'ד ז"ח תבא עא, ע"א. א ז' וירא קו, ע"א.

ביאור

יעשו תשובה איך זה יהיה להתעוררא כלהון כחדא בתשובה שכל ישראל יתעוררו כלם כאחד לעשות תשובה, הלא התורה אמרה שיהיו מפורדים בכל הגוים, ואם יהיה בקצה השמים מאן דהוי בסייפי שמיא אלה שיהיו בסוף השמים ובסוף הארץ איך יתחברו כאחד לעשות תשובה, ועל זה ענה לו רבי אליעזר שאם אפילו יחזרו בתשובה רישי כנישתא רק דאשי בתי כנסיות, או חדא כנישתא אפילו בית כנסת אחד, אני בזכותם יתכנס כל גלותא יתקבצו כל הגליות, כי הקב"ה איסתכי מביט ומצפה מתי יחזרו בתשובה ויעשה להם טוב, וכמו שכתוב בישיעיהו ולכן יחכה ה' לפניכם וגו' שהוא מחכה תמיד מתי יעשו תשובה, שאז יחונן אותנו.

יחשבו כך, אבל לא יהיה כן שהרי כתוב ואין קונה, שאין מי שיקנה אותם ולית מאן דיכיל לשלטאה עלייכו ואין מי שיוכל לשלוט עליכם וכל זה יהיה בסוף הימים, בסוף הגלות, ותלייא כולא בתיובתא והכל תלוי בתשובה, שאז יגאלו וכלא סתים והכל סתום כמו שכתוב כאן, למען תשכילו את כל אשר תעשון ופירושו, שכל מי שיש לו לב, יסתכל ויתבונן וידע ויבין לאתבא למאריה לשוב בתשובה לאדונו. וע"י זה יזכו לגאולה שלמה. א) באפו כפל לשון, באפו ובחמתו, ופירושו בעולם הזה ובעולם הבא.

ב) אמר לו ר' עקיבא ר' עקיבא אומר אם כן אם הגאולה תהיה רק אחרי שכל ישראל

שבא דכתיב ב' ולכן יחכה ה' לחננכם מחכה תמיד אימתי יעשו תשובה וכו' ג) רבי הוה יתיב יומא חד והוה מסתכל בהא מילתא דכתיב ג' בצר לך וגו' ושבת עד ה' אלהיך וכו' אמר, מה דאמר משה דיהוי בסוף יומיא כל אינון עקתינ הא אתא, ותשובה עד כען לא אתעבידא עד דהוא יתיב אתא אליהו ז"ל אמר ליה במאי אתעסקת, א"ל בהאי דאמרה תורה דכד ייתון עקתינ לישראל בסוף יומיא דיעבדון תשובה לאלתר וכו', ועד כען לא תבו בתשובתא, א"ל חייך רבי, בהאי מילתא אתעסק קב"ה יומא דין, ואתא מיכאל וכו' ובעי דאימתי יפקון בנוהי רחימוהי מתחת גלותא דאדום ואמר, את כתבת באורייתך דכד יסבלון אינון עונשיא על מה דעבדו מאי כתיב ד' כי אל רחום ה' אלהיך וכו' ביה שעתא וכו' קב"ה אמר למיכאל, מיכאל הוה לך למימיהו שפיל לרישיה דקרא דכתיב ושבת וגו' ואחר כך כתיב כי אל רחום ה' אלהיך אמר מיכאל מארי דעלמא הוה לך לרחמא עליהו, את רחום, וכך אתקריאת, א"ל אומאה אומיתי ביומא דאתגזרא דינא קדמאי עד די יתבוך, ואי כנשתא דישראל אפתחת תשובה (א) כעינא דמחטא אנא אפתח לה תרעין רברבין ה.

מראה מקומות

ב ישעיהו ל, יח. ג דברים ה, ל. ד שם ה, לא. ה ז"ח נח כג, ע"ב.

ביאור

הוה ובא מיכאל ובעי ושאל להקב"ה דאימתי יפקון בנוהי רחימוהי מתי יצאו בניו האהובים מתחת גלות אדום, ואמר להקב"ה את כתבת באורייתך אתה כתבת בתורה שכשיקבלו ישראל העונשים על כל מה שעשו יצאו מהגלות, כמו שכתוב כי אל רחום ה' אלהיך וגו', ביה שעתא באותו הזמן אמר הקב"ה להמלאך מיכאל היה לך להשפיל לראש המקרא שכתוב מקודם ושבת וגו' שמקודם עליהם לעשות תשובה ואחר כך יגאלו, אמר מיכאל מארי דעלמא היה לך לרחם עליהם כי עתה רחום וכך אתקריאת וכך אתה נקרא אמר לו אומאה אומיתי שבועה נשבעתי ביומא דאתגזרא דינא ביום שנגזר

ג) רבי הוה יתיב יומא חד רבי ישב יום אחד מסתכל בהא מילתא והיה מתבונן בדבר זה, שהרי כתוב בתורה בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו, אמר כל אינון עקתינ הא אתא מה שאמר משה שיהיה באחרית הימים כל אלו הצרות כבר באו ותשובה עד עתה לא נעשתה, עד דהוא יתיב בעוד שהיה יושב ומתבונן בזה בא אליהו ז"ל ואמר לו במה אתה עסוק אמר לו במה שאמרה התורה דכד ייתון עקתינ שכאשר יבואו צרות לישראל באחרית הימים יעשו מיד תשובה ועד כען ועד עתה לא שבו בתשובה, אמר לו חייך, שבדבר הזה עסק הקב"ה ביום

תורה אור

(א) שהש"ר פ"ה, ר' יסא אמר, אמר הקב"ה לישראל בני פתחו לי פתח אחד של תשובה כחורה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרוניות נכנסות בו.

ל, ג' ושב ה' אלהיך : ד) ת"ח בכל זמנא דישראל אינון בגלותא שכינתא עמהון והא אוקמוה דכתיב ושב וגו' ז.

ושב ה' אלהיך וגו' : ה) והשיב לא נאמר אלא ושב תרין ושב וכתב הכא, אלא חד לכנסת ישראל וחד לקב"ה ז.

ל, יב מי יעלה לנו השמימה : ו) רישי אתוון מילה וסופי אתוון שם הויה מאן דנטיר האי רשימו כאילו נטיר שמא קדישא ומאן דמשקר בהאי רשימו כאילו משקר בשמא קדישא דהאי אתקרי חותמא דגושפנקא דמלכא (ב) וכו' דכל בר נש דנטיר האי רשימו לתתא, דאיהי (ג) אות ברית, אות שבת, אות תפילין, אות דיומין טבין, איהו רשים וחקוק לעילא וכו' ומניה מזדעזעין עלאין ותתאין.

מראה מקומות

ז' וירא קב, ע"ב. ז' ויקרא כב, ע"א—ע"ב.

ביאור

התיבות מי יעלה לנו השמימה הוא מילה, וסוף התיבות הם שם הויה ב"ה, בכדי לדמו מאן דנטיר מי ששומר אות ברית קודש שלא יכניסו במקום האסור ושומרו בקדושה הוא כאילו נטיר כמו ששומר השם הקדוש ומאן דמשקר ומי שמשקר בברית קודש, נחשב כאילו משקר בשם הקדוש, מפני שזה נקרא חותמא דגושפנקא דמלכא חותם של חותמת המלך דכל בר נש דנטיר שכל איש ששומר האות הזה למטה, דהיינו, אות ברית מילה, אות שבת, אות תפילין אות של ימים טובים, הוא נרשם ונחקק למעלה בשמים ומניה מזדעזעין ומהאיש הזה מפחדין ומזדעזעין עליונים ותחתונים כמו שכתוב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך.

הדין לפני, שלא לגאלם עד די יתובון עד שישובו ואי כנישתא דישראל ואם כנסת ישראל אפתחת תשובה כעניא דמחטא יפתחו בתשובה כפתחו של מחט אני אפתח להם תרעין דברבין שערים גדולים.

ד) ת"ח בא וראה, כל זמנא כ"ז שישאל הם בגלות, השכינה גם כן עמהם בגלות ובזמן שיצאו מהגלות אזי גם כביכול השכינה תצא מהגלות ולכן כתוב ושב שהקב"ה ישוב.

ה) והשיב לא נאמר לא כתיב והשיב שמשמעותו ששייב את ישראל מהגלות אלא כתוב ושב תרין ושב וכתב כתיב כתוב כאן שתי פעמים ושב, אחד לכנסת ישראל ואחד להקב"ה, שגם כן ישוב מהגלות.

ו) רישי אתוון אותיות הראשונות של

תורה אור

(ב) ומפני זה אנו אומרים בברכת ברית מילה וצאצאיו חתם באות ברית קודש.
 (ג) כי במצות מילה נאמר בפ' לך (יו, יא) והיה לאות ברית ביני וביניכם ובשבת נאמר בפ' תשא (לא, יג) כי אות הוא וגו' ובתפילין נאמר בפ' בא (יג, טז) והיה לאות עד ידכה, וימים טובים אתקשו לשבת וגם בפ' בא במצות פסח נזכר אות והוקשו בפ' אמוד כל המועדים מועדי ה' וכן נאמר בבדייתא עירובין צו, ומנחות לו, רבי עקיבא אומר וכו' יצאו שבתות וימים טובים שהן גוססן אות.

כד"א ח וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך (ד) ויראו ממך שם ה' ודאי ט.

פרשת וילך

לא א וילך משה: א) מאי וילך, לאן הלך, אלא וילך (א) כגופא בלא דרועא.
כד"א א וילכו בלא כח לפני רודף ב.

לא, יד-טו קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצונו וגו' הנך שוכב וגו':
ב) ומאי קאמר הנך שוכב וגו' ולא אשכחנא דפקיד קב"ה ליהושע, אלא למשה, דא"ל למשה כל האי וכו', אי הכי מאי ואצונו, אלא קרא אמר, הנך שוכב עם אבותיך, אמר ליה קב"ה למשה אע"ג דאנת תשכוב עם אבהתך הא אנת קיימא תדיר לאנהרא לסיהרא כמה דשמשא דאע"ג דאתכניש לא אתכניש אלא לאנהרא לסיהרא וכדין אנהיר לסיהרא כד אתכניש, ועל דא הנך שוכב לאנהרא ודא הוא ואצונו ג.

פרשת האזינו

לב, י ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישמון יסבבנהו ויבוננהו וגו': א) ודאי

מראה מקומות

ח דברים כח, י. ט תקו"ז תכ"ח.
א איכה א, ו. ב ז' וילך דפג, ע"ב. ג שם דפג, ע"א.

ביאור

א) מאי וילך לאן הלך, אלא שהלך כגופא בלא דרועא, כגוף בלא ידו וזרועו, שביום פטירתו ניטל ממנו כוחו, כח התורה, שנסתמו ממנו שערי חכמה (עיין בתר"א).
ב) ומאי קאמר הנך שוכב ולמה אמר למשה הנך שוכב, הלא מקודם נאמר קרא את יהושע וגו' ואצונו, דהיינו שאצוה את יהושע ופה אנהנו רואים שהקב"ה דיבר עם משה הנך שוכב וכו' וליהושע לא צוה כלום, אלא, אמר לו הקב"ה למשה אף על גב דאנת תשכוב עם אבהתך הגם שתשכב עם אבותיך הא אנת קיימא תדיר אבל אתה תעמוד תמיד לאנהרא לסיהרא להאיר הלבנה, דהיינו ליהושע כמה דשמשא אף על גב דאתכניש כמו השמש, אעפ"י שהיא שוקעת אינה שוקעת אלא בשביל להאיר ללבנה, והלבנה מאירה דוקא אחרי שהשמש שוקעת ועל דא ועל כן הנך שוכב לאנהרא להאיר ליהושע וזהו ואצונו.
א) ודאי לבתר עבד לכל אינון קליפין דיהון כלהו משתעבדין ליה אחר כך יעשה

תורה אור

(ד) ברכות ו, ע"א תניא ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבדאש.
(א) כי נסתמו אז ממנו מקורות עליונים ומעינות החכמה שזה מכונה בשם יד כמו שדרשו רז"ל על הפסוק ידיו רב לו (לקמן לג, ז) בגמ' סוטה ו, ע"ב.

לבתר עבד לכל אינון קליפין דיהון כלהו משתעבדין ליה. עד הכא הוה כתיב בהווא ספרא דקרטנא אסיא, לבתר הוה רשים בהאי קרא כל נטורא דאצטריד אסיא חכים למעבד למדע דשכיב בבי מרעיה וכו' דכד אזיל אסיא חכים לגביה ימצאהו בארץ מדבר ובתהו יליל ישימון מרעין דשריין עליה וכו' אי תימא הואיל וקב"ה יפקוד לתפשא ליה דלא ישתדל בר נש אבתריה, לאו הכי, דהא דוד אמר א אשרי משכיל אל דל וגו' דל הוא דשכיב בבי מרעיה (א) וכו' ימצאהו בארץ מדבר בבי מרעיה שכיב ובתהו יליל ישימון דאינון מרעין דחקין ליה. מאי אצטריד ליה למעבד. יסובבנהו, יסובב סבות וייתי עילות בגין דימנע מניה אליו מלין דנזקין ליה, יקיו ליה ויפיק מניה דמא בישא. יבוננהו, יסתכל ויבין ההוא מרעא ממה הוי וכו'. יצרנהו כאישון עינו, בגין דיהא נטיר כדקא יאות באינון משקי באינון אסוותא דאצטריכו ליה ולא יטעי מניהו וכו' בגין דקב"ה בעי דאע"ג דההוא בר נש איהו בבי אסירי דמלכא דישתדל בר נש עליה ויסייע ליה לאפקא ליה מבי אסירי, והוה אמר הכי, קב"ה דן דינין דבני עלמא לעילא ב הן למות הן

מראה מקומות

א תהלים מא, ב. ב עזרא ז, כו.

ביאור

לכל הקליפות והס"א שמכונין בשם מדבר ואשר שם משכן הס"א, שכולם יכנעו לפניו ויהיו משועבדים לישראל עד הכא עד כאן היה כתוב בספרו של קרטנא אסיא חכם הרופאים לבתר אחר כך הוה רשים היה דשום בהאי קדא בפסוק הזה כל נטורא כל השמירה וההשגחה שצריך רופא חכם לעשות לחולה ששוכב בחליו, דכד אזיל אסיא בזמן שהולך הרופא אל החולה, ימצאהו בארץ מדבר וגו' מוצא אותו חולה בחלאים רעים, דלא תימא שלא יחשוב הרופא, כיון והקב"ה שלח עליו חלאים דלא ישתדל בר נש אבתריה שלא ישתדל האדם לרפאותו, זה לא כן, שהרי דוד המלך אמר בתהלים אשרי משכיל אל דל, ודל נחשב מי שהוא שוכב בחליו, שצריך כל אדם להשכיל לעשות לטובת החולה, לכן צריך

הרופא להשתדל לטובת החולה ימצאהו בארץ מדבר שהרופא מוצא אותו שוכב בחליו ובכאביו ובתהו יליל ישימון שהוא נאנח בכאביו הדוחקים ומעיקים לו, מה צריך הרופא לעשות, יסובבנהו יסובב סיבות ויעשה פעולות בגין דימנע מניה בכדי למנוע מהחולה דברים שמזיקים לו ויקיו לו דם ויוציא ממנו הדם הרע יבוננהו יסתכל ויבין סיבת המחלה ממה באה לו המחלה יצרנהו כאישון עינו ישמור עליו ליתן לו רפואות הנצרכים לו להקל מעליו הכאבים ולא יטעה במתן הרפואות בגין דקב"ה בעי משום שהקב"ה רוצה, שהגם שהחולה שוכב בבית האסורים של המלך, שהקב"ה גזר עליו שיהיה חולה וישכב במטה, אבל רצון הקב"ה שבני אדם ישתדלו ויעזרו לו להוציאו מבית האסורים

תורה אור

(א) נדרים דף מ, ע"א. מימרא דרב.

לשרושי הן לעקור הן לענוש נכסין ולאסורין, מאן דאתחזי לענוש נכסין נפל בבי מרעיה ולא יתסי עד דיתן כל מה דאתגזר עליה, כיון דאתענוש בממוניה ויהיב כל מה דאתגזר עליה אתסי ונפק מבי אסירי וע"ד אצטריך לאשתדלא עליה דיתן עונשיה ויפוק, מאן דיתחזי לשרושי יתפסון ליה ויהבי ליה בבי אסירי עד דישתמש מכלא ולזמנין דישתמש משייפי או מחד מנייהו ולבתר יפקון ליה מבי אסירי, מאן דיתחזי למות הכי הוא דאילו יתן כל כופרא וכל ממונא דעלמא לא ישתויב, ועל דא אצטריך לאסיא חכים לאשתדלא עליה, אי יכיל למיהב ליה אסוותא מן גופא יאות, ואי לאו יתן לו אסוותא לנשמתיה וישתדל על אסוותא דנשמתא ודא הוא אסיא דקב"ה ישתדל עליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי ג. עיי"ש באריכות.

לב, יח צור ילדך תשי: ב) תא חזי בכל אתר צור גבורה וכד בעי קב"ה למחאה או לאלקאה אתער גבורה דא וההוא גבורה מחי ולקי ודא הוא דכתיב

מראה מקומות

ג האזינו רצט, ע"א—ע"ב.

ביאור

הוה, היינו לרפא אותו שיוכל לקום מחולין וממסתו והיה אומר כך, הקב"ה דן דיני בני אדם הן למות הן לשרושי הן לעקור והן לענוש נכסין, בעונשים שונים, לפעמים נגזר עליו שימות, או לעקור אותו מן השורש או להענישו ברכושו, מאן דאתחזי לענוש נכסין מי שנגזר עליו לענוש נכסיו, נופל חולה ולא יתסי ולא יתרפא עד שיוציא על המחלה כמה שנגזר עליו ואחרי שקבל העונש בממונו והוציא כמה שנגזר עליו אז מתרפא ויוצא מבית חולים, שהיה כמו בית האסורים, וע"ד ועל זה צריך להשתדל עליו שיתן עונשו שיוציא כסף על רפואתו ויצא, מאן דיתחזי לשרושי מי שנגזר עליו לעקור שורשו, שימות הוא או ימותו בניו, שלא ישאר שורש ממנו, הוא נתפס לבית האסורים עד שנעקר מכל ולזמנין ולפעמים הגזירה היא דישתמש משייפי או אחד מנייהו שיעקר מאבריו או אחד מהם, ואז נמצא בבית האסורים בחוליו עד שיאבד מה שנגזר עליו ולבתר יפקון ליה

בעולם הזה ובעולם הבא.
ב) תא חזי בא וראה בכל אתר בכל מקום שכתוב צור הוא גבורה וכד בעי קב"ה למחאה ואם הקב"ה רוצה להכות לאינו מקום, מתעוררת מדת הגבורה זו, והגבורה הזאת מכה ומלקה, והוה שכתוב הן הכה צור ויזובו

ד הן הכה צור ויזובו מים ואי לאו דאתער צור ולקי באתר דאצטריך לא נביעין מיא, א"ל אי הכי הא כתיב צור ילדך תשי ותנינן מאי תשי כלומר חלשת ליה, א"ל ודאי הכי הוא דאלמלי ינדעון חייביא דהאי צור זמינא לאתערא לקבלייהו, ולאקאה לון, ימנעון מלמיחב קמיה, אלא חלשא איהי בעינייהו, הואיל ולא מסתכלי בה, ולא מסתכלי בארחייהו, ועל דא צור ילדך תשי ה.

לב, יט וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנתיו: ג) מהו וירא, אלא מאן דעבר על פתגמי אורייתא היא עבירה סלקא קמיה קב"ה ואמרה אנא מפלניא דעביד לי וזה וירא ההוא דקיימא קמיה ו.

לב, ל אם לא כי צורם מכרם וה' הסגירם: ד) כל מאן דישתדל באורייתא אשתזיב מאשא אחרא דגיהנם ומחשוכא דמחשכין כל שאר עמין לישראל, דבזכותיה דאברהם אשתזיבו ישראל מאשא דגיהנם, דתניא (ב) אמר ליה קב"ה לאברהם כל

מראה מקומות

ד תהלים עה, כ. ה' ז' בשלח סו, ע"א. ו' ז' קדושים מג, ע"ב.

ביאור

מסתכלים ולא מסתכלי בארחייהו ואינם מתבוננים בדרכיהם ובמעשיהם הרעים וגם הקב"ה לא ענש אותם ומפני זה הם חושבים שלא יוכל להענישם וע"ז נאמר צור ילדך תשי.

ג) מהו וירא מה פירושו של וירא, אלא מאן דעבר מי שעבר על דברי התורה ועושה עבירות, ההיא עבירה העבירה הזאת שממנה נברא מלאך מקטרג סלקא קמיה עולה לפני הקב"ה ואומרת אני מפלוני שעשה אותי וזה וירא שראה ההוא דקיימא קמיה העבירה שעומדת לפניו.

ד) כל מאן דישתדל באורייתא כל מי שעוסק בתורה הוא ניצל מאש של גיהנום ומחושך שמחשכין העמים לישראל, שבזכות אברהם ניצלו ישראל מאש של גיהנום דתניא למדנו, אמר לו הקב"ה לאברהם כל זמנא

מים, דהיינו שהצור בבחינת הגבורה הכה, ועל ידי זה יצאו מים ואי לאו דאתער צור ואם לא היה מתעורר צור, דהיינו מדת הגבורה להכות במקום הנצרך לא נביעין מיא לא היו נובעים מים, א"ל אי הכי אם כן הא כתיב הרי כתוב צור ילדך תשי ותנינן ולמדנו מאי תשי חלשת ליה מהו הפירוש של תשי, עשית אותו כביכול חלש, ואתה אמרת שבחינת צור הוא גבורה, א"ל הכי ודאי הוא כן הדבר דאלמלי ידעין חייביא שאם היו יודעים הרשעים החוטאים שמת הצור עתיד להתעורר נגדם להעניש אותם ולהלקות אותם ימנעון מלמיחב קמיה היו נמנעים מלחטוא אלא חלשא איהו הוא חלש בעינייהו בעיניהם, שהם חושבים שלא יוכל להעניש אותם ולשלם להם כגמולם וזהו הסיבה שהם חוטאים והואיל ואינם משגיחים ואינם

תורה אור

(ב) ב"ר ס"ד.

זמנא דבניך ישתדלון באורייתא ישתזבון מאלין ואי לא הא נורא דגיהנם דשלטא בהו וישתעבדון ביני עממיא, אמר ליה בתרי קטורי לא מזדקפן מלין, אלא אי נחא קמך ישתזבון מנורא דגיהנם וישתעבדון ביני עממיא עד דיתזבון גבך, אמר ליה יאות הוא ודאי, תה"ד אם לא כי צורם מכרם מאן הוא צורם דא הוא אברהם דכתיב ז הביטו אל צור חצבתם, וה' הסגירם דא קב"ה דאסתכם על ידוי ח.

לב, לט ראו עתה כי אני אני הוא וגו' אני אמית ואחיה: (ה) אע"פ שאני במדת הרחמים הרשעים הופכים (ג) אותי למדת הדין דתניא שם מלא ה' אלהים זכו ה' ואם לאו אלהים ט.

ראו עתה וגו': (ו) אני אמית לאלהים אחרים בשמי ולכל דלא הימני בי, ואחיה לאינן דהימנון ונטרין פקודין דילי י.

ראו עתה וגו': (ז) ראו כי אני אני הוא סגי, מאי עתה, אלא דלא הוה קדם לכן

מראה מקומות

ז ישעיהו נא, א. ח ז' יתרו פג, ע"ב. ט ז' אחרי עת, ע"ב; עט, ע"א. י ז' שפטים רעה, ע"ב.

בי אור

צור, שאברהם אבינו הסכים שאם יחטאו ילכו בגלות, וה' הסגירם זה הקב"ה שהסכים לדברי אברהם אבינו.
 (ה) אף על פי שאני במדת הרחמים זה שכתוב שתי פעמים אני אני לרמוז הגם שאני במדת הרחמים אבל הרשעים הופכים אותי למדת הדין, והכוונה שלפעמים כתוב ה' אלהים, שאם זכו ה' היינו רחמים, ואם לאו דהיינו שחייטאים, אז אני אלהים להפרע מן הרשעים.
 (ו) ע"א אני אמית לאלהים אחרים בשמי ולכל דלא הימני בי שאינם מאמינים בי ואחיה לאינן דהימנון ונטרין פקודין דילי ואחיה לאלה שמאמינים בי ושומרים מצותי.
 (ז) ראו כי אני אני הוא סגי, הלא מספיק אם יהיה כתוב ראו כי אני אני הוא ולמה כתוב עתה אלא הפירוש עתה דלא הוה קודם לכן שלא היה זה מקודם וההוא זמנא ליהוי

כל זמן שבניך יעסקו בתורה ישתזבון ינצלו מאלו הפורעניות ואם לא יעסקו בתורה הא נורא דגיהנם דשלטא בהו האש של גיהנום ישלוט בהם וישתעבדון ביני עממיא וגם יעבדו לעמים בגלות, א"ל אמר אברהם בתרי קטורי לא מזדקפן מלין בשני קשרים ר"ל, בשני ענויים דהיינו גיהנום וגלות אי אפשר להם לשאת (הגהות דרך אמת) ולא יוכלו להתקיים, אלא אי נחא קמך אם טוב לפניך, ינצלו מאש של גיהנום ואם יחטאו לפניך ילכו בגלות וישתעבדו בין העמים עד דיתזבון גבך עד שישובו אליך שיעשו תשובה ואז יגאלו, אמר לו הקב"ה, טוב, תה"ד ווהיי כוונת הפסוק אם לא כי צורם מכרם מאן הוא צורם מי הוא צורם שמכרם, זה הוא אברהם שנקרא צור שכתוב עליו הביטו אל צור חצבתם ושם הכוונה על אברהם שנקרא

תורה אור

(ג) ב"ר פל"ג.

וההוא זמנא ליהוי, אמר קב"ה עתה ראו, מה דלא תיכלון למחמי מקדמת דנא, כי אני תרי זמני אמאי, אלא לדייקא דהא לית תמן אלהים אלא הוא דהא כמה זמנין דאתמר אני זמנא חדא ולא יתיר והוה תמן סטרא אחרא אבל השתא אני אני הוא ואין אלהים עמדי דהא כל סטרא אחרא אתעבר ודייקא אני אני אני אמית ואחיה עד השתא מותא הות מסטרא אחרא מכאן ולהלאה אני אמית ואחיה, מכאן דבההוא זמנא כל אינון דלא טעמי טעמא דמותא, מניה תהא לון מותא ויקים לון מיד, אמאי בגין דלא ישתאר מההוא וזהמא בעלמא כלל ויהא עלמא חדתא בעובדי ידוי דקב"ה י"א.

לב, מג וכפך אדמתו עמו: ח) וכל מאן דזכי למיפק נשמתיה בארעא קדישא אתכפרו חובוי וזכי לאתקשרא תחות גדפוי דשכינתא (ד) דכתיב וכפר אדמתו עמו ולא עוד אלא אי זכי בחייוי זכי (ה) לאתמשכא עליה רוח קדישא תדיר י"ב.

מראה מקומות

י"א ד' משפטים קה, ע"ב. י"ב ד' אחרי עב, ע"ב.

ביאור

ובאותו הזמן יהיה, וזהו שאמר הקב"ה עתה תראו מה דלא תיכלון למיחמי מקדמת דנא מה שלא יכולתם לדאות מקודם. כי אני אני תרי זמני אמאי למה כתוב שתי פעמים אני, אלא לדייק שאז לא יהיה אלהים אחד אלא הוא, מפני שכמה פעמים נאמר אני פעם אחת ולא יתיר ולא יותר והיה שם סטרא אחרא אבל בזמן הגאולה רק אני אהיה ואין אלהים עמדי דהא כל סטרא אחרא אתעבר שכל הסטרא אחרא תעבור מן העולם כמו שכתוב ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ (וכדריה יג, ב). אני אמית ואחיה למה כתוב עוד פעם אני, מכאן אנו רואים שעד היום מותא הות מסטרא אחרא מיתה היתה על ידי הסטרא אחרא ומכאן ואילך אני אמית

ואחיה, וזוהו אנו יודעים שבאותו הזמן כל אלה שלא טעמו טעם מיתה, מאת הקב"ה תהיה להם המיתה ויקים לון מיד ותיכף יקים אותם הקב"ה לתחיה בזמן תחית המתים, למה זאת בגין דלא ישתאר משום שלא ישאר מההוא וזהמא בעולם כלום ויהיה עולם חדש במעשי ידוי של הקב"ה.

ח) וכל מאן דזכי למיפק נשמתיה וכל מי שזוכה שימות ותצא נשמתו בארץ הקדושה אתכפרו חובוי מתכפרים עונותיו וזכי לאתקשרא וזוכה להיות מקושר תחות גדפוי דשכינתא תחת כנפי השכינה וכו' ואם עוד זוכה בחייו להיות בארץ ישראל הוא זוכה להמשיך על עצמו רוח קודש תמיד.

תורה אור

(ד) כתובות קיא, ע"א אמר רב ענן כל הקבור באר"י כאילו קבור תחת המזבה, כתיב הכא (שמות כ, כ) מזבה אדמה תעשה לי וכתוב התם (דברים לב, מג) וכפר אדמתו עמו.

(ה) שם, אמר ר' אלעזר כל הדר באר"י שרוי בלא עון שנאמר (ישעיה לג, כד) וכל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוי עון.

לב, מזו כי לא דבר רק הוא מכם: ט) ת"ח, ווי לאינון חייבי עלמא דלא ידעין ולא משגיחין במלי דאורייתא וכד אינון משגיחין בה בגין דלית לון סכלתנו, מלין דאורייתא דמיין בעינייהו כאילו כלהו מלי ריקניא ולית בהו תועלתא, וכלא בגין דאינון ריקנין מדעתא וסכלתנו דהא כל מלי דאורייתא כלהו מלין עלאין ויקירין וכל מלה ומלה כתיב בה יג יקרה היא מפנינים יד וכל חפצים לא ישוו בה וכו', ווי לון כד יתבע לון קב"ה עלבונא דאורייתא ויתענשין עונשא (ו) דמרדי במאריהון מה כתיב באורייתא כי לא דבר רק היא מכם (ז) ואי איהו רק, מכם איהו, דהא אורייתא כלא מלייא מכל אבנין טבין ומרגלאן יקירין טו.

פרשת וזאת הברכה

לג, ב ה' מסיני בא: כתיב א ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה

מראה מקומות

יג משלי ג, טו. יד שם ה, י"א. טו ז' ויצא קסג, ע"א. א שופטים ה, ד.

ביאור

ט) ת"ח, בא וראה ווי לאינון חייבי עלמא אוי להם לרשעי עולם, שאינם יודעים ואינם משגיחים בדברי התורה ואם מביטים בתורה בגין דלית לון סוכלתנו משום שאין להם שכל וחכמה, דברי התורה בעיניהם כאילו הם דברים ריקים ולית בהו תועלתא ואין בהם תועלת וכלא וכל זה מפני שהם ריקים משכל וחכמה דהא כל מלי דאורייתא שהרי כל דברי התורה הם דברים עליונים ויקרים ועל כל תיבה ותיבה כתוב במשלי יקרה היא מפנינים וגו' ווי לון אוי להם כשידרוש מהם

הקב"ה עלבון התורה ויתענשין עונשא דמרדין ויענשו ויחשבו כמו פושעים ומורדים, מה כתיב באורייתא וזוהי כוונת התורה כי לא דבר רק הוא מכם שלכאורה התיבה מכם היא מיותרת, אלא הפירוש הוא, שהתורה איננה דבר ריק ואי איהו רק ואם לפי דעתכם היא ריק, מכם איהו הסיבה ההיא מכם מפני שאין לכם שכל והבנה שלא רציתם ללמוד ומפני זה אתם חושבים כך דהא אורייתא שהרי התורה כולה מלאה מכל אבנים טובות ומרגליות יקריב.

תורה אור

(1) דמרדי במאריהון, שלפי שלא למדו לא עשו מצות ומע"ט ועברו עבירות ומרדו במאריהון, ואפילו שוגג נחשב למזיד אחרי שבמזיד לא עסקו בתורה לכן מה שעברו נחשב למזיד (נצוצי אורות).

(2) ירושלמי פ"א, ה"א דאמר ר' מנא כי לא דבר רק הוא מכם ואם הוא רק מכם הוא למה שאין אתם יגיעין בתורה, כי הוא חייכם אימתי הוא חייכם כשאתם יגיעין בו.

וגו': א) בשעתא דבעא קב"ה למיהב אורייתא לישראל אזל (א) וזמין להו לבני עשו ולא קבלוה כד"א ה' מסיני בא, וזרח משעיר למו אזל לבני ישמעאל ולא בעו לקבלה כדכתיב הופיע מהר פארן כיון דלא בעו אהדר לון לישראל וכו' השתא אית לשאלא וכו' דהכי מיבעי קרא למימר ה' לסיני בא וזרח לשעיר למו הופיע להר פארן מהו משעיר ומהו מהר פארן וכו' א"ל ר' שמעון הא שאילתא דא אתאמרת ה' מסיני בא כד"א ב הנה אנכי בא אליך בעב הענן, ומסיני בא ואתגלי עלייהו, וזרח משעיר למו ממה דאמרו בני שעיר דלא בעאן לקבלא מהאי אנהר לון לישראל ואוסיף עלייהו נהורא וחביבו סגיא, אוף הכי הופיע, ואנהר לישראל מהר פארן ממה דאמרו בני פארן דלא בעו לקבלא, מהאי אוסיפו ישראל חביבו ונהירו יתיר כדקא יאות ג.

לג, ו יחי ראובן ואל ימת: ב) ת"ח, כמה גרים ליה לראובן בגין דאיהו אשתדל לאחייא ליה ליוסף וכו' אע"ג דידיע דאשתקיל בכירותיה מניה ואתיהיב

מראה מקומות

ב שמות יט, ט. ג ז' בלק קצב, ע"א—ע"ב.

ביאור

הפירוש ה' מסיני מעב הענן שבסיני, נתגלה על ישראל וזרח משעיר למו הפירוש שקב"ה זרח והאיר לישראל משעיר מסיבת שעיר, שפנה לשעיר ובקשם שיקבלו התורה ולא רצו וישראל הסכימו לקבל התורה, ע"י זה זרח הקב"ה והאיר לישראל ואוסיף עלייהו נהורא וחביבו סגיא והוסיף עליהם אור ואהבה וחביבות הרבה, וכן הכוונה הופיע ואנהר לישראל מהר פארן מסיבת הר פארן, ממה שאמרו בני ישמעאל שאינם רוצים לקבל התורה מהאי אוסיפו לישראל חביבו ונהירו יתיר, מזה הוסיפו לישראל חביבות ואור גדול ביותר.

ב) ת"ח, בא וראה כמה גרים ליה לראובן כמה נגרם לראובן טוב שברכו משה בגין מפני שהשתדל להתיות את יוסף אע"ג דידיע דאשתקיל בכירותיה שידע ראובן שנלקחה

א) בשעתא דבעא קב"ה למיהב אורייתא לישראל בזמן שרצה הקב"ה ליתן התורה לישראל אזל וזמין להו לבני עשו ולא והזמין לבני עשו ובקשם שיקבלו התורה ולא רצו לקבלה כד"א ועל זה נאמר ה' מסיני בא אזל לבני ישמעאל הלך לבני ישמעאל וגם הם לא רצו לקבל התורה, ומכיון שלא רצו חזר לישראל. השתא אית לשאלא עכשיו יש לשאל דהכי מיבעי קרא למימר הלא כך היה צריך הפסוק לאמר, ה' לסיני בא וזרח לשעיר, הופיע להר פארן, שהלך אליהם לבקשם שיקבלו התורה ולמה כתוב משעיר מהר פארן, וע"ז אמר ר' שמעון שתשובה על שאלה זו נאמר, שהפירוש הוא כך, שהרי כתוב הנה אנכי בא אליך בעב הענן וכן כתוב שב, ויהי ריום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים וענו כבה, וזה הוא לדעת

תורה אור

(א) עכו"ם ב, ע"ב.

ליוסף אשתדל לאחייא ליה, וצלי משה ואמר יחי ראובן ואל ימות ואתקיים (ב) בעלמא דין ואתקיים בעלמא דאתי מאי טעמא בגין דא, ובגין דעבד תשובה מההוא עובדא, דכל מאן דעביד תשובה קב"ה קיים ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי ד.

לג, ה וללוי אמר תמיד ואוריך לאיש חסידך אשר נסיתו וגו' : אמר ר' אלעזר וכו' ג) כהן ולוי עד לא יסלק לפולחנא בדקין אבתריה (ג) וידעין ארחוי ועובדוי ואי לא, לא סליק לפולחנא וכן בסנהדרין למידן דינא (ד), ואי אשתכח כדקא יאות יהבין עליה חומרא דמקדשא וכו' הה"ד וללוי אמר וגו' לאיש חסידך מפני מה זכה לאורים ולתומים ולמפלח פולחנא, הוי אומר אשר נסיתו וגו' וכיון דאשתכחו באלין דרגין כדין יורו משפטיך וגו' ישימו קטורה וגו' לשככא רוגזא וכו' וישתכחון ברכאן בכלהו עלמין ה.

לג, כט אשריך ישראל וגו' ואשר חרב גאותך : פתח רבי אלעזר ואמר (ד) וכי גאותן של ישראל חרב הוא, לא, דהא החרב לעשו אתהיבת דכתיב ו ועל

מראה מקומות

ד' ז' וישב קסה, ע"ב. ה' ז' ויקרא ית, ע"ב. ה' ז' ויקרא ית, ע"ב. ו' בדאשית כו, מ.

ביאור

נמנו הבריה וניתנה ליוסף אף על פי כן השתדל להחיותו ומפני זה וצלי משה התפלל משה עליו ואמר יחי ראובן וגו' ואתקיים בעלמא דין ובעלמא דאתי ונשאר הי בעולם הנה שחיו חיים טובים ושהיו היותר גבורים בישראל, ובעולם הבא, מאי טעמא בשביל איזו זכות זכה לברכה בגין דא מפני שהשתדל להחיות את יוסף, ומשום שעשה תשובה על מעשה בלחה.

ג) כהן ולוי עד לא יסלק לפולחנא כהן ולוי קודם שעולים לעבודה בודקים אחריו וידעין ארחוי ועובדוי לדעת דרכיו והנהגתו ומעשיו ואי לא איננו עולה לעבודה, וכן בסנהדרין קודם שממנים אותם גם כן בודקים

תורה אור

(ב) סנהדרין צב, ע"א. אמר רבא מניין לתחיית המתים מן התורה שנאמר יחי ראובן ואל ימות יחי ראובן בעוה"ז ואל ימות בעולם הבא.

(ג) קידושין עו, ע"א.

(ד) סנהדרין לב, ע"א.

חרבך תחיה אלא הכי שמענא מאבוי דאלין אינון תלמידי חכמים דאינון מגיחין דא עם דא (ה) כאינון דמגיחי קרבא בחרבא דא עם דא ז'.
 לד, ו' ויקבר אותו בגי: (ה) ויקבר אותו מאן, ההוא דכתיב ביה בארע סתים ז' ואל משה אמר ולא כתיב מאן איהו ז' ויקרא אל משה ולא כתיב מאן איהו י'.
 ולא ידע איש את קברתו: (ו) תא חזי, בכל שיתא יומי דשבתא כד מטא שעתא דצלוחא דמנחה דינא תקיפא שלטא וכל דינין מתערין, אבל ביומא דשבתא כד מטא עדן דצלוחא דמנחה רעוא דרעוין אשתכח ועתיקא קדישא גליא רצון דיליה, וכל דינין מתכפיין ומשתכח רעותא וחדו בכלא, ובהאי רצון (ו) אסתלק משה נביאה מהימנא קדישא מעלמא, בגין למנדע דלא בדינא אסתלק וההיא שעתא ברצון דעתיקא קדישא נפק נשמתיה ואתטמר ביה, (ז) בגין כך ולא ידע איש את קברתו כתיב, מה עתיקא קדישא, טמירא מכל טמירין ולא ידעין עלאין

מראה מקומות

ז' ז"ח בראשית טו. ח' שמות כד, א. ט' ויקרא א, א. י' ד' תרומה קנו, ע"א.

ביאור

רשב"י שחרב מורה על תלמידי חכמים, שמתוכחים זה עם זה בלימוד התורה כמו אלה הנלחמים זה עם זה בחרב, והכונה, שגאותן של ישראל היא במה שעוסקים בתורה.
 (ה) ויקבר אותו מאן מי קבר אותו ההוא דכתיב ביה בארע סתים זה שכתוב עליו בלשון סתומה וכמו שכתוב ואל משה אמר ולא כתוב מי אמר וכן ויקרא אל משה ולא פירש מי קרא ואנחנו יודעים שזה הקב"ה.
 (ו) תא חזי, בא וראה בכל שתא יומי דשבתא בכל ששת ימי השבת כד מטא שעתא כשמגיע זמן תפלת המנחה דינא תקיפא שלטא דינים שולטים או וכל הדינים מתעוררין, אבל ביום השבת כד מטא כשמגיע

עדן דצלוחא זמן תפלת המנחה רעוא דרעוין אשתכח רצון הרצונות נמצא ושורר, ועתיקא קדישא גליא רצון דיליה והקב"ה מגלה רצון שלו וכל דינין מתכפיין וכל הדינים נכנעים ונמצא רצון ושמה בכל, וברצון הזה נסתלק ונפטר משה נביא הנאמן מן העולם הזה בגין למנדע כדי לדעת שלא נפטר מן העולם בדין כמו שאר אנשים וההיא שעתא ברצון דעתיקא קדישא נפק נשמתיה ואתטמר ביה ובאותו הזמן ברצון דעתיקא קדישא יצאה נשמתו ונגנו בו בגין כך ומפני זה נכתב ולא ידע איש את קבורתו, מה עתיקא קדישא טמירא מכל טמירין כמו שעתיקא קדישא הוא נסתר מכל הנסתרות

תורה אור

(ה) עיין קידושין ל, ע"ב. בדברי ר"ח ב"א.

(י) עיין תוס' מנחות ל, ע"ב. ד"ה מאכן.

(ז) דהול"ל את קברו ולמה כתיב את קבורתו אלא לרמוז על נשמתו (נצוצי אודות).

ותתאין, אוף הכא האי נשמתא דאתטמר בהאי רצון דאתגליא בשעתא דצלותא דמנחה דשבתא כתיב ולא ידע איש את קברתו, והוא טמיר מכל טמירין דעלמא, ודינא לא שלטא ביה זכאה חולקיה דמשה י"א.

מראה מקומות

יא ד' יתרו פה, ע"ב ; פט, ע"א.

ביאור

ולא ידעין עלאין ותתאין ולא יודעים מהותו
 עליונים ותחתונים אוף הכי האי נשמתא כך
 נשמתו של משה רבינו נגנו ונסתר באותו
 הרצון דאתגלייא בשעתא דצלותא דמנחה
 דשבתא שנתגלה בזמן תפלת מנחה של שבת
 ומפני זה נכתב אצלו ולא ידע איש את קבודתו
 והוא נגנו ונסתר מכל הנסתרות של העולם
 ודין לא שלט בו אשרי חלקו זכותו יגן עלינו
 ועל כל ישראל אמן.

תם ונשלם חלק ראשון

ש ל ב " ע

תקוני טעויות

ז — זהר ; ב — ביאור ; מ"מ — מראה מקומות ; תו"א — תורה אור.

שורה	עמוד	כתוב	צריך לכתוב
ה	ב	רעה	הרעה
"	יג	בו	מיותר
"	יד	ריש	דישי
"	א	שם נ. ע"ב	ז' פנחס רלט. ע"א
ט	ט	אשר ברא	מכל מלאכתו אשר ברא
יג	ח	הפוקי	הפסוקים
כא	ב	בגונוני	בגונוני
"	"	בריתי	ברית
"	טו	ובזכותיה	ובזכותו
כב	ז	עברתא	עבדתא
"	א	הזה	הזהר
כד	א	שלח קסא. ע"ב	לא לכתוב ?
"	"	ז' ויקהל קסה. ע"א	ז' שלח קסה. ע"א
"	ב	ערה	עקרה
כו	"	תלוי	תליא
"	"	עדי	עאדי
כז	ג	"	בין
כח	טז	"	סטרון
"	יא	ב	בהאי
לט	יוד	"	באם
מ	ה	ז	ברוקא
מא	ב	"	ארים
מד	ח	"	אותו שדה היה
"	ב	תו"א	שהיו
מו	א	מ"מ	ז' פנחס רכא. ע"א
מז	יוד	ז	לבני
נ	א	מ"מ	ע"א
נג	ב	ב	הוא
נה	יח	ז	אלעזר
נו	יוד	ז	אתקימא
נח	ו	"	בהדיהו
"	ח	"	איהו ירחיש
"	"	"	ולזנין זכותא
"	יג	ב	מעטים אדם
נט	ט	ז	לעשת
"	יז	"	ותתפשוהו

צו"ך לכתוב	כתוב	עמוד	טורה
יצר הרע שליט	יצר שליט	ז	נט יא
מאי (ב) וירצהו	מאי וירצהו	ז	ס ט
למחוק	(ב)	"	" יוד
פרעה, פידוש שני שהקב"ה	פרעה והקב"ה	ב	" טו
בבנימין	בנימין	ב	סג ב
ובאתר	באתר	ז	סד טו
הרעתה	הרעותה	ז	עו א
הרעתה	הרעות	"	" "
הרעתה	הרעת	"	" פא
הפתח	הפסח	ז	פא ו
ובצאנו	ובבניו	ב	פא לז
מהו	מהי	ב	פב יד
שהקב"ה	הקב"ה	"	פד יוד
ועל	על	"	" יא
ולמשורריתיה	ולמשורריתיה	"	פה יט
שלא לשמוע	לא לשמוע	"	פח יב
הזאת	הזה	ב	צב יז
לאמר ואי תימא אם תרצה	לאמר אם תרצה	"	ק ג
להאלמנה	להאלמנה	"	קא יא
ותחללה	ותחלליה	ז	קה ו
ותחללה	ותחלליה	ב	" ו
כ"כ	כ"ב	"	" ח
תיקונא	תקונא	ז	קי ו
פרושי	פירושי	"	" יא
ופרסין	ופרחין	"	" יג
ופורסין	ופורחין	"	" כ
שיהיה	שיהיו	ב	קיג א
דברי	דרבי	"	" ב
שכינתו	השכינה	"	קיד ה
למחוק	בוהר כתוב במקום ועשית ויעש	תו"א	" א
מגו עמא קדושא	מגו קדישא	ז	קיו יג
לכן	גם	ב	" ה
		"	" קיח
דאיתוספא	דאיתוספתא	ז	קכד א
צריך אותיות גדולות	ומשרתו יהושע	ב	" כט
בראשית	בראשתי	תו"א	קכה ט
זלא	שלא	"	קכח יד
יתער שלא יעורר	יתער יעורר	"	" "

בראשית ויגרש את האדם במגן אבות להרה"צ מקופוסט ראש נשא לא פירש כמו שכתבתי בביאור.